

מסכת גיטין פרק ה' - "הניזקין"

1. מח, ב - מט, ב

משנה

הניזקין שמיין להן - בעידית,
ובעל חוב - בבנינונית,
וכתובת אשה - בזיבורית.
רבי מאיר אומר:
אף כתובת אשה - בבנינונית.
אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין,
ואפילו הן זיבורית.
אין נפרעין מנכסי יתומין, אלא מן הזיבורית.
אין מוציאין לאכילת פירות,
ולשבח קרקעות,
ולמזון האשה והבנות, - מנכסים משועבדים.
מפני תיקון העולם.
והמוצא מציאה - לא ישבע,
מפני תיקון העולם.

גמרא

"מפני תיקון העולם"!
דאורייתא היא,
דקתיב: "מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם"¹⁹ (שמות כב, ד)!

אמר אביי:
לא צריכא אלא לרבי ישמעאל,
דאמר: דאורייתא בניזק שיימינ,
קא משמע לן:
"מפני תיקון העולם" שיימינ בדמזיק.

מאי "רבי ישמעאל"?

דתנא:

"מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם" -
"מיטב שדהו" - של ניזק,
"ומיטב פרמו" - של ניזק,
דברי רבי ישמעאל.
רבי עקיבא אומר:
לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית,
וקל וחומר להקדש".

ולרבי ישמעאל, אכל שמנה - משלם שמנה,
אכל כחושה משלם שמנה!?

אמר רב אידי בר אבין:
הכא במאי עסקינן:
כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות,
ולא ידעינן אי כחושה אכל, אי שמנה אכל - משלם ליה ממיטב.

אמר רבא:
אילו ידעינן כחושה אכל - משלם כחושה,

¹⁹ מי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר - מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם

השתא דלא ידעינן - משלם שמנה?
המוציא מחברו עליו הראיה!

אלא אמר רב אחא בר יעקב:

מטא, הכא במאי עסקינן:

כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק,

רבי ישמעאל סבר: בניזק שיימינן.

ורבי עקיבא סבר: בדמזיק שיימינן.

מאי טעמא דרבי ישמעאל?

נאמרה "שדה" למטה (שמות כב, ד) ונאמרה "שדה" למעלה (שמות כב, ד),
מה "שדה" האמורה למעלה דניזק, אף שדה האמורה למטה דניזק.

ורבי עקיבא?

סבר: "מיטב שדהו ושלם" - דהאיך דקא משלם.

ורבי ישמעאל?

אהני גזרה שוה, ואהני קרא.

"אהני גזרה שוה" - לכדאמרן.

"אהני קרא" - דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית, וזיבורית דידיה לא שווא בעידית דניזק -
דמשלם ליה ממיטב.

"רבי עקיבא אומר:

לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית, וקל וחומר להקדש".

מאי "קל וחומר להקדש"?

אילימא דנגזיה תורא דידן לתורא דהקדש - "שור דעהו"²⁰ (שמות כא, לה) אמר רחמנא, ולא שור של הקדש!

אלא, לאומר: "הרי עלי מנה לכדק הבית", דאתי גזבר ושקיל מעידית:

לא יהא אלא בעל חוב, ובעל חוב דינו כבינונית!

וכי תימא: קסבר רבי עקיבא בעל חוב שקיל בעידית כניזקין איפא למיפרך:

מה לבעל חוב שכן? פשה כחו בניזקין, תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין!

לעולם, דנגזיה תורא דידן לתורא דהקדש,

ורבי עקיבא סבר לה כרבי שמעון בן מנסיא.

דתניא:

"רבי שמעון בן מנסיא אומר:

שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט - פטור,

ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש, בין תם ובין מועד - משלם נזק שלם".

אי הכי, ממאי דבעידית דניזק כזיבורית דמזיק פליגי?

דלמא דכולי עלמא בדניזק שיימינן,

והכא בפלוגתא דרבי שמעון בן מנסיא ורבנן קמיפלגי:

דרבי עקיבא סבר לה כרבי שמעון בן מנסיא,

ורבי ישמעאל סבר לה כרבנן!

²⁰ וכי יגף שור איש את שור דעהו ומכרו את השור החי וקצו את כספו וגם את המת יקצו

אם כן, מאי "לא בא התובב"!

ועוד, מאי "קל וחומר להקדש"!

ועוד, הא אמר רב אשי:

מתנא בהדיא: מט, ב

"מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם" (שמות כב, ד),

"מיטב שדהו" - של נידקה,

"ומיטב פרמו" - של נידקה,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

"מיטב שדהו" - של מזיקה,

"ומיטב פרמו" - של מזיקה!"

רבינא אמר:

לעולם מתניתין רבי עקיבא היא,

דאמר: מדאורייתא בדמיזק שיימינו,

ורבי שמעון היא,

דדריש טעמא דקרא.

ומה טעם קאמר.

מה טעם הניזקין שמין להו בעידית?

מפני תיקון העולם.

דתנא:

"אמר רבי שמעון:

מפני מה אמרו הניזקין שמין להו בעידית?

מפני הגזלנים ומפני החמסנים,

כדי שיאמר אדם: למה אני גוזל ולמה אני חומס?

למחר בית דין יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי,

וסומכים על מה שכתוב בתורה: "מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם",

לפיכך אמרו: "הניזקין שמין להו בעידית".

מפני מה אמרו בעל חוב בביונית?

כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודידה נאה,

ויאמר: אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי,

לפיכך אמרו בעל חוב בביונית.

אלא מעתה, יהא בזיבורית!

אם כן אתה נועל דלת בפני לוין.

כתובת אשה בזיבורית,

דברי רבי יהודה,

רבי מאיר אומר:

בביונית.

אמר רבי שמעון:

מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית?

שיותר ממה שהאיש רוצה לישא, האשה רוצה לינשא.

דבר אחר:

אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה,

וקאיש אינו מוציאה אלא לרצונו".

מאי "דבר אחר"?

וכי תימא: כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה,

כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מיניה?

תא שמע:

"אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה,
והאיש אינו מוציא אלא לרצונו".
אפשר דמשהי לה בגיטא.

2. מט, ב

"כתובת אשה - בזיבורית".

אמר מר זוטרא בריה דרב נהמן:
לא אמרן אלא מיתמי,
אבל מיניה דידיה - בביונות.

"מיתמי"?! מאי איריא "כתובת אשה"? אפילו כל מילי נמי!
דהא תנן: "אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית!"
אלא לאו מיניה!

לעולם מיתמי, וכתובת אשה איצטריכא ליה,
סלקא דעתך אמינא: משום חינא אקילו רבנן גבה,
קא משמע לן.

אמר רבא:

תא שמע:

"רבי מאיר אומר:

כתובת אשה - בביונות".

ממאן?

אילימא מיתמי - לית ליה לרבי מאיר הא דתנן: "אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית"?!
אלא לאו מיניה מקלל דרבנן סברי בזיבורית!

לא, לעולם מיתמי,

ושאני כתובת אשה, משום חינא.

אמר אביי:

תא שמע:

"הניזקין - שמין להו בעידית,

ובעל חוב - בביונות,

וכתובת אשה - בזיבורית".

ממאן?

אילימא מיתמי - מאי איריא "כתובת אשה"? אפילו כל הני נמי!
אלא לאו מיניה.

אמר רב אחא בר יעקב:

הכא במאי עסקינן:

כגון שנעשה ערב לנזקי בנו, לבעל חוב בנו, ולכתובת פלתו,

והאי - כי דיניה, והאי - כי דיניה:

ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו - איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי.

כתובת אשה דלאחר מיתה גביא, ולאחר מיתה ממאן גביא? מיתמי - איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי.

ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד!

בקבלן.

הניחא למאן דאמר: קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד - שפיר,
אלא למאן דאמר: אי אית ליה משתעבד, אי לית ליה לא משתעבד - מאי איכא למימר?

איבעית אימא:

בדהו ליה ואשתדוף.

ואיבעית אימא:

כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה.

3. מט, ב - נ, א

איתמר:

ערב דכתובה - דברי הכל לא משתעבד.

קבלן דבעל חוב - דברי הכל משתעבד.

ערב דבעל חוב וקבלן דכתובה פליגי.

איכא למאן דאמר: אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד,

ואיכא למאן דאמר: אי אית ליה - משתעבד, אי לית ליה - לא משתעבד.

נ,א

והילכתא:

בכולהו: אף על גב דלית ליה - משתעבד,

בר מערב דכתובה, דאף על גב דאית ליה לא משתעבד.

מאי טעמא?

מצוה הוא דעבד,

ולא מידי חסרה.

אמר רבינא:

תא שמע:

מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא אישה רוצה לינשא.

ואי סלקא דעתך מיתמי האי משום דיתמי הוא

תיובתא דמר זוטר!

תיובתא.

4. נ, א

אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן:
שטר חוב היצא על התומין,
אף על פי שכתוב בו שבח - אינו גובה אלא מן הזיבורית.

אמר אביי:

תדע,
דבעל חוב דיניה - בבינונית,
ומיתמי - בזיבורית.

אמר ליה רבא:

הכי השתא?!
בעל חוב - דיניה מדאורייתא בזיבורית, כדעולא,
דאמר עולא:
דבר תורה בעל חוב בזיבורית,
שנאמר: **"בחוז תעמד והאיש"**²¹ (דברים כד, יא),
מה דרכו של איש להוציא פחות שבבבלים,
ומה טעם אמרו בעל חוב בבינונית?
כדי שלא תנעול דלת בפני ליון,
וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא.
אלא הכא, כיון דדיניה מדאורייתא בעידית, אפילו מיתמי נמי בעידית.

ולרבא, והתני אברם הוואה:

"אין נפרעין מנכסי יתומין - אלא מן הזיבורית,
ואפילו הן ניזקין".
והא ניזקין דינן מדאורייתא בעידית!

הכא, במאי עסקינן:

כגון שהיתה עידית דינא בזיבורית דמזיק,
ורבי ישמעאל היא,
דאמר: מדאורייתא בדינא שיימינן,
ומפני תיקון העולם תקינו רבנן בדמזיק, וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא.

איני?!

והתני רבי אליעזר גיורתאה:

"אין נפרעין מנכסי יתומים - אלא מן הזיבורית,
ואפילו הן עידית".

מאי "אפילו הן עידית"?

לאו אף על גב דכתיב עידית בשטרא!

לא, מאי "עידית"? שפאי עידית.

כדרבא,

דאמר רבא:

הזיק זיבורית - גובה מן העידית,
שפאי עידית - גובה מן הבינונית
וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא.

²¹ בחוז תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה

5. נ, א-ב

"אין נפרעין מנכסי יתומין - אלא מן הזיבורית."

בעי רב אחדבוי בר אמי:
 "יתומין" שאמרו, קטנים, או אפילו גדולים?

תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי, לקטנים עבוד רבנן, לגדולים לא עבוד רבנן.
 או דלמא:
 משום דלא מסיק אדעתא דמלנה דמית לנה ונפלי נכסי קמי יתמי, דהנה ליה נועל דלת,
 הלכך אפילו גדולים נמי?

תא שמע:
 דתני אביי קשישא:
 "יתומין שאמרו גדולים, ואין צריך לומר קטנים".

ודלמא הני מילי לענן שבועה, דגדול במילי דאבהה כקטן דמי, אבל לענן זיבורית לא!

והלכתא:
 "יתומין" שאמרו - גדולים,
 ואין צריך לומר קטנים,
 בין לשבועה,
 בין לזיבורית.

נב

6. נ, ב

"אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין".

בעי רב אחדבוי בר אמי:

במתנה היאך?

תקנתא הוא דעבוד רבנן משום פסידא דלקוחות,

אבל מתנה, דליכא פסידא דלקוחות - לא,

או דלמא:

מתנה נמי, אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא יהיב ליה מתנה,

והלכך כי פסידא דלקוחות דמי?

אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי:

תא שמע:

"שכיב מרע שאמר:

"תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני" -

אין אומרים: כל הקודם בשטר - זכה.

לפיכך יצא עליו שטר חוב - גובה מכולן.

אבל אם אמר: "תנו מאתים זוז לפלוני, ואחריו לפלוני, ואחריו לפלוני" -

אומרים: כל הקודם בשטר זכה.

לפיכך יצא עליו שטר חוב - גובה מן האחרון.

אין לו - גובה משלפניו,

אין לו - גובה משלפני פניו".

ואף על גב דקמא בינונית ובתרא זיבורית - מזיבורית גבי, מבינונית לא גבי.

שמע מינה:

במתנה נמי עבד רבנן תקנתא.

הכא במאי עסקינן:

בבעל חוב.

והא "תנו" קאמר!

"תנו בחובי".

וליתחי שטרא דמאן קדים!

דליכא שטרא.

והא "כל הקודם בשטר" קאמר!

בשטר פקדתא.

ואי בעית אימא:

אפילו מתנה נמי,

ולא קשיא:

מאי "גובה מן האחרון"? אין נפסד אלא אחרון.

ואי בעית אימא:

דשוו כוליהו להדדי.

7. נ, ב

"אין מוציאין לאכילת פירות [ולשבח קרקעות, ולמזון האשה והבנות - מנכסים משועבדים. מפני תיקון העולם]."

מאי טעמא?

אמר עולא אמר ריש לקיש:
לפי שאין כתובין.

אמר ליה רבי אבא לעולא:
והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו,
וקתני: "אין מוציאין"!

אמר ליה:
התם - מעיקרא הכי אתקון, כתובין הו אצל בני חורין, ואין כתובין הו אצל משועבדין.

וכן אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:
לפי שאין כתובין.

אמר ליה רבי זירא לרב אסי:
והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו,
וקתני: "אין מוציאין"!

אמר ליה:
מעיקרא הכי אתקון,
כתובין הו אצל בני חורין,
ואין כתובין הו אצל משועבדין.

רבי חנינא אמר:
לפי שאין קצובין.

איבעיא להו:
לרבי חנינא, קצובין וכתובין בעי,
או דלמא:
קצובין, ואף על פי שאינן כתובים?

נא,

תא שמע:

דאיתמר:

מי שמח והניח שתי בנות וכו',
וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים,
ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן.

אמר רבי יוחנן:

שניה ויתרה.

ואמר לו רבי חנינא:

גדולה מזו אמרו: מוציאין לפרנסה, ואין מוציאין למזונות,

ואת אמרת שניה ויתרה!?

והא "פרנסה" דמיקח קייצא, מיכתב לא פתיבא, וקא מוציאיה!

שאני פרנסה, כיון דאית לה קלא, כמאן דכתיבא דמי.

מתיב רב הונא בר מנחם:

"מתו בנותיהן - נזונות מנכסים בני חורין,

והיא - נזונת מנכסים משועבדים, מפני שהיא כבעלת חוב" (כתובת קא):!

הכא במאי עסקינן:
בשקנו מידו.

אי הכי, בנות נמי!

בשקנו לזו, ולא קנו לזו.

מאי פסקא?

בת אשתו דהואי בשעת קנין - מהני לה קנין,
בתו שלא הואי בשעת קנין - לא מהני לה קנין.

מי לא עסקינן דהוה תרווייהו בשעת קנין?!
והיכי דמי?
דגרשה ואהדרה!

אלא,
בתו דבתנאי בית דין קאכלה - לא מהני לה קנין.
בת אשתו דלאו בתנאי בית דין קאכלה - מהני לה קנין.

וכי מיגרע גרעה?!

אלא,
בתו כיון דבתנאי בית דין קאכלה,
אימר צורי אתפסה.

תא שמע:
"אמר רבי נתן:
אימתי? בזמן שקדם מקחו לשבחו של ראשון.
אבל קדם שבחו של ראשון למקחו של שני - גובה מנכסים משועבדים".
אלמא: משום דלא קדים הוא!

תנאי היא,
דתנאי:
"אין מוציאין לאכילת פירות
ולשבח קרקעות
ולמזון אשה והבנות - מנכסים משועבדים,
מפני תיקון העולם,
לפי שאין בתובין.
אמר רבי יוסי:
וכי מה "תיקון העולם" יש בזו? והלא אין קצובין!".

8. נא, א-ב

"והמוצא מציאה - לא ישבע [מפני תיקון העולם]."

אמר רבי יצחק:
שני כיסין מצאת לי,
והלה אומר: לא מצאתי אלא אחד - נשבע.
שני שוורים קשורין מצאת לי,
והלה אומר: לא היה אלא אחד - אינו נשבע.

מאי טעמא?

שוורין - מנתחי מהדדי,
כיסין - לא מנתחי מהדדי.

שני שוורין קשורין מצאת,
והלה אומר: מצאתי והחזרתי לך אחד מהן - הרי זה נשבע.

ורבי יצחק לית ליה "המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם"!!

נא, ב, הוא, דאמר רבי אליעזר בן יעקב.

דתנאי:
"רבי אליעזר בן יעקב אומר:
פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו,
ביצד?
מנה לאביו בידי, והאבלתיו פרס - הרי זה נשבע,
וזה הוא ש"נשבע על טענת עצמו".
וחכמים אומרים:
אינו אלא במשיב אבידה, ופטור."

ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה "משיב אבידה פטור"?

אמר רב:
בטוענו קטן.

קטן מידי מששא אית ביה?!

והתנו:

"אין נשבעין על טענת חרש, שוטה וקטן" (שבועות לח:).

מאי "קטן"? גדול,
ואמאי קרי ליה "קטן"? דלגבי מילי דאביו, קטן הוא.

אי הכי, "טענת עצמו"?! טענת אחרים הוא!

טענת אחרים, הודאת עצמו.

כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו!

אלא רבי אליעזר בן יעקב בדרבה קמפלגי,
דאמר רבה:

מפני מה אמרה תורה²²: מודה מקצת הטענה ישבע? חזקה, אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו.
והאי, בכוליה בעי למכפריה ליה, והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו.
ובכוליה בעי דלודי ליה,

²² על כל דבר פשע על שור על חמור על שור על שלמה על כל אבדה אשר יאמר מי הוא זה עד האלהים ובא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים
ישלם שנים לדעהו (שמות כב, ח)

והאי דלא אודי ליה - אישתמוטי הוא דקא משתמיט ליה,
סבר: עד דהווי לי זוני ופרענא ליה,
ואמר רחמנא: רמי שבועה עילוייה כי היכי דלודי ליה בכוליה.

רבי אליעזר בן יעקב סבר:
לא שניא בו, ולא שניא בבנו - אינו מעיז,
והילכך לאו משיב אבידה הוא.

ורבנן סברי:
בו הוא דאינו מעיז, אבל בבנו מעיז,
ומדלא מעיז - משיב אבידה הוא.

9. נב, א

נב, א משנה

יתומין שסמכו אצל בעל הבית,
או שמינהו להו אביהו אפטרופוס - חייב לעשר פירותיהם.
אפטרופוס שמינהו אבי יתומים - ישבע.
מינוהו בית דין - לא ישבע.
אבא שאול אומר:
חילוף הדברים.

גמרא

וקמינהו:

"אתם"²³ (במדבר יח, כח) - ולא שותפין,

"אתם" - ולא אריסין,

"אתם" - ולא אפטרופין,

ולא התורם את שאינו שלו!"

אמר רב חסדא:

לא קשיא:

כאן - להאכיל.

כאן - להניח.

והתניא:

"האפטרופין תורמין ומעשרין, להאכיל ולא להניח.

ומוכרין להו: בהמה,

עבדים,

ושפחות,

בתים,

שדות,

וכרמים - להאכיל, אבל לא להניח.

ומוכרין להו: פירות,

יינות,

שמנים,

וסלתות - להאכיל אבל לא להניח.

ועושין להו: לולב,

וערבה,

וסוכה,

וציצית,

וכל דבר שיש לו קצבה.

לאיתניי: שופר.

ולוקחין: ספר תורה,

תפילין,

ומזוזות.

לאיתניי: מגילה.

ואין פוסקין עליהם: צדקה,

ואין פודין עליהו: את השבויין,

ולא כל דבר שאין לו קצבה.

לאיתניי תנחומי אבלים.

ואין אפטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים.

²³ כן תרימו גם אתם תרומת ה' מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן

"לְזָבוֹת" - אַמַּאי לֹא?

אַלֵּא, לְחוּב עַל מְנַת לְזָבוֹת בְּנִקְסֵי יְתוּמִים.

וְאִין אַפּוֹטְרוֹפִין רְשָׁאִין לְמַכּוֹר בְּרְחוּק וְלִגְאוּל בְּקֶרֶב,
בְּרַעָה וְלִגְאוּל בְּיַפָּה.

מַאי טַעְמָא?

דְּלִמָּא מְשַׁתְּדִפִּין.

וְאִין אַפּוֹטְרוֹפִין רְשָׁאִין לְמַכּוֹר שְׂדוֹת וְלִיקַח עֲבָדִים,
אַבְל מוֹכְרִין עֲבָדִים וְלוֹקְחִין בְּהוּן שְׂדוֹת.
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
אִף לֹא לְמַכּוֹר עֲבָדִים וְלִיקַח שְׂדוֹת.

מַאי טַעְמָא?

דְּלִמָּא לֹא מְשַׁתְּדִפִּין.

וְאִין אַפּוֹטְרוֹפִין רְשָׁאִין לְהוֹצִיא עֲבָדִים לְחִירוֹת,
אַבְל מוֹכְרִין אוֹתָן לְאַחֲרִים,
וְאַחֲרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן לְחִירוֹת.
רַבִּי אוֹמֵר:
אוֹמֵר אֲנִי: אִף הוּא, נוֹתֵן דְּמֵי עֲצָמוֹ וְיוֹצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא, בְּמוֹכְרוֹ לוֹ.
וְצָרִיד לְחַשֵּׁב עִמָּהוּן, בְּאַחֲרוֹנָה.
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
אֵינוֹ צָרִיד.

אִין עוֹשִׂין אַפּוֹטְרוֹפִין: נָשִׁים וְעֲבָדִים וְקַטְנִים,
וְאִם מֵינָן אֲבֵי יְתוּמִין - הֲרֵשׁוֹת בִּידוֹ."

10. נב, א

ההוא אפטרופוס דהוה בשבבתייה דרבי מאיר,
 דהוה קא מזבין ארעתא וזבין עבדי,
 ולא שבקיה רבי מאיר.
 אחוה ליה בחלמיה: "אני להרוס ואתה לבנות"²⁴!
 אפילו הכי לא אשגח, אמר: דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין.

הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטון, כל בי שמישי הוו קא מינצו בהדי הדדי.
 איקלע רבי מאיר להתם, עכביהו תלתא בי שמישי עד דעבד להו שלמא.
 שמישיה דקאמר: ווי, דאפקיה רבי מאיר לההוא גברא מביתיה.

ההוא אפטרופוס דהוה בשבבתייה דרבי יהושע בן לוי,
 דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי, ולא אמר ליה ולא מידי.

סבר לה כרבי יוסי,
 דתניא:

"אמר רבי יוסי:
 מימי לא קריתי לאשתי - "אשתי", ולשורי - "שורי",
 אלא לאשתי - "ביתי",
 ולשורי - "שדי"."

הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא,
 הוה להו תורתא, שקלה וזבינתה ניהליהו.
 אתו קרובים לקמיה דרב נחמן,
 אמרו ליה: מאי עבידתה דזבנא?
 אמר להו: "יתומים ששמכו אצל בעל הבית" תנן.
 והא אייקר!
 ברשותא דלוקח אייקר.
 והא לא נקיטי דמי!
 אמר להו: אם כן, היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל,
 דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל:
 נכסי יתומין הרי הן פהקדש, ולא מקני אלא בכספא.

חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכנה בארבעה ארבעה, ואייקר וקם בשיתא שיתא,
 אתו לקמיה דרב נחמן,
 אמר להו: היינו דרב חנילאי בר אידי,
 דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל:
 נכסי יתומין הרי הן פהקדש,
 ולא מקני אלא בכספא.

²⁴ מי תאמר אדם רשישו ונשוב ונבנה תרבות מה אמר ה' צבאות המה יבנו ואני אהרוס וקראו להם גבול רשעה והעם אשר זעם ה' עד עולם (מלאכי

11. נב, א-ב

מְשֻׁדָּה פִּירֵי מִיְתָמִי:

אֵיִקָּר - הֵינּוּ דְרַב חֲנִילָאֵי בַר אִידִי.
זול - לא יְהֵא פִּחַ הַדְּיוֹט חֲמוּר מִהֶקְדֵּשׁ.

אֲמַשְׁיֵכוּ לְהוּ פִּירֵי לְיְתָמִי:

אֵיִקָּר - לא יְהֵא פִּחַ הַדְּיוֹט חֲמוּר מִהֶקְדֵּשׁ.
זול - סְבוּר מִיְנֵה הֵינּוּ דְרַב חֲנִילָאֵי בַר אִידִי.
אָמַר לְהוּ רַב שֵׁישָׁא בְּרִיה דְרַב אִידִי:
הָא - רְעָה הִיא לְדִידְהוּ, דְזַמְנִין דְּמַצְטָרְכִי לְפִירֵי, וְלִיפָא דְיַהִיב לְהוּ עַד דְיַהִבֵי זִוְי.

יְהִיבֵי יְתָמִי זִוְי אֲפִירִי:

זול - לא יְהֵא פִּחַ הַדְּיוֹט, חֲמוּר מִן הֶקְדֵּשׁ.
אֵיִקָּר - סְבוּר מִיְנֵה: הֵינּוּ דְרַב חֲנִילָאֵי בַר אִידִי.

אָמַר לְהוּ רַב שֵׁישָׁא בְּרִיה דְרַב אִידִי:

הָא - רְעָה הִיא לְדִידְהוּ
דְאָתוּ לְמִימַר לְהוּ: נִשְׁרָפוּ חֵיטְכֶם בְּעַלְיָה.

נב,ב

יְהִיבֵי לְהוּ זִוְי לְיְתָמִי אֲפִירִי:

אֵיִקָּר - לא יְהֵא פִּחַ הַדְּיוֹט חֲמוּר מִהֶקְדֵּשׁ,
זול - סְבוּר מִיְנֵה הֵינּוּ דְרַב חֲנִילָאֵי בַר אִידִי.

אָמַר לְהוּ רַב שֵׁישָׁא בְּרִיה דְרַב אִידִי:

הָא - רְעָה הִיא לְדִידְהוּ, דְזַמְנִין דְּמַצְטָרְכִי לְזִוְי, וְלִיפָא דְיַהִיב לְהוּ עַד דְיַהִבֵי לְהוּ פִּירִי.

אָמַר רַב אֲשִׁי:

אֲנָא וְרַב כְּהֵנָּא חֲתָמִין אֲשֻׁטְרָא דְאִימִיה דְזַעֲרָא יְתָמָא, דְּמִזְבָּנָא אַרְעָא לְכַרְגָּא בְּלֹא אַכְרֻזְתָּא,
דְאָמְרִי נְהַרְדְּעִי: לְכַרְגָּא, וְלִמְזוּנִי, וְלִקְבוּרָה מְזַבְּגִין בְּלֹא אַכְרֻזְתָּא.

עֲמָרָם צַבְעָא אַפּוּטְרוּפָא דְיְתָמִי הָוָה,

אָתוּ קְרוּבִים לְקַמִּיה דְרַב נַחֲמָן,

אָמְרִי לִיה: קָא לְבִישׁ וּמְפָסִי מִיְתָמִי!

אָמַר לְהוּ: כִּי הִכִּי דְלִישְׁתַּמְעֵן מִלִּיה.

קָאכִיל וְשְׁתֵי מַדִּידְהוּ, וְלֹא אָמוּד!

אִימוּר מְצִיָּאָה אֲשַׁכַּח.

וְהָא קָא מְפָסִיד!

אָמַר לְהוּ: אִיִּתְנוּ לִי סַהְדֵי דְמְפָסִיד וְאִיסְלָקִינִיה.

דְאָמַר רַב הוּנָא חֲבָרִין מְשַׁמִּיָּה דְרַב:

אַפּוּטְרוּפּוֹס דְּמְפָסִיד מְסַלְקִינָן לִיה.

דְאִיתָמַר:

אַפּוּטְרוּפָא דְמְפָסִיד:

רַב הוּנָא אָמַר רַב:

מְסַלְקִינָן לִיה.

דְבִי רַבִּי שִׁילָא אָמְרִי:

לֹא מְסַלְקִינָן לִיה.

וְהִלְכְתָא:

מְסַלְקִינָן לִיה.

12. נב, ב

"אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים - ישבע".

מאי טעמא?

אי לאו דאית ליה הנאה מיניה - לא הוה ליה אפוטרופוס,
ומשום שבועה לא אתי לאמנועי.

"מינהו בית דין - לא ישבע".

מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא,
ואי רמית עליה שבועה - אתי לאמנועי.

"אבא שאול אומר:
חילוף הדברים".

מאי טעמא?

מינהו בית דין - ישבע" - בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא,
דהא סמיד עליה בי דינא,
משום שבועה - לא אתי לאמנועי.

"מינהו אבי יתומים - לא ישבע" - מילתא בעלמא הוא דעביד להדרי,
ואי רמית עליה שבועה - אתי לאמנועי.

אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל:
הלכתא: כאבא שאול.

תניא:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:
זה וזה - ישבע,
והלכה כדבריו".

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו:
"אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים - ישבע,
מפני שהוא נושא שכר".

אמר ליה:

את אייתת קבא וכיילת ליה?!

אלא אימא:

מפני שהוא כנושא שכר.

13. נב, ב - נג, א

משנה

המטמא,
והמדמע,
והמנסך:
בשוגג - פטור,
במזיד - חייב.

גמרא

איתמר:
"מנסך":
רב אמר:
מנסך ממש,
ושמואל אמר:
מערב.

מאן דאמר: "מערב", מאי טעמא לא אמר 'מנסך'?

אמר לך: "מנסך" קם ליה בדרבה מיניה.

ואיך?

כדרבי ירמיה,
דאמר רבי ירמיה:
משעת הגבהה - הוא דקנה,
מתחייב בנפשו - לא הני עד שעת ניסוק.

למאן דאמר: "מנסך", מאי טעמא לא אמר 'מערב'?

אמר לך: 'מערב' אהיינו "מדמע". נג, א

ואיך?

קנסא הוא, ומקנסא לא ילפינן.

ולמאן דילף 'קנסא' מ'קנסא' - כל הני למה לי?

צריכא,
דאי תנא "מטמא", אי תרומה - הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי,
ואי מטמא חולין - משום דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל,
אבל "מדמע" - אימא לא.
ואי אשמעינן: "מדמע", משום שכיח,
אבל "מטמא" דלא שכיח - אימא לא.
ואי אשמעינן: "מטמא" ו"מדמע", משום דלא קים ליה בדרבה מיניה.
אבל "מנסך" דקים ליה בדרבה מיניה - אימא לא,
קא משמע לן כדרבי ירמיה.

ולקא דתני אביה דרבי אבין:
"בראשונה היו אומרים: המטמא והמנסך,
חזרו לומר: אף המדמע."
כל הני למה לי?

צריכא,
דאי אשמעינן: "מטמא", משום דלא קים ליה בדרבה מיניה,
אבל "מנסך" דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא.

אי אשמעינן: "מנסה", משום דקא מפסיד ליה לגמרי,
אבל "מטמא" דלא מפסיד ליה לגמרי - אימא לא.
ואי אשמעינן: הני תרתי, משום הפסד מרובה,
אבל "מדמע" - אימא לא,
צריכא.

14. נג, א-ב

[הַמְטָמָא, וְהַמְדַמַּע, וְהַמְנַסֵּר:]

בְּשׁוּגָג - פְּטוּר,

בְּמִזִּיד - חַיִּיב].

אָמַר הַזִּקְיָה:

דְּבַר תּוֹרָה: אֶחָד שׁוּגָג וְאֶחָד מִזִּיד - חַיִּיב.

מֵאִי טַעְמָא?

הַיִּזְק שְׂאֵינוּ נִכְר, שְׁמִיָּה הַיִּזְק,

וּמָה טַעַם אָמַרו: "בְּשׁוּגָג - פְּטוּר"? כְּדֵי שְׂוִידֵיעוּ.

אִי הָכִי, אֶפִּילוּ בְּמִזִּיד נָמִי!

הַשְׁתָּא לְאוֹזוּקִי קָא מְכַיִן, אוֹדוּעִי לֹא מוֹדַע לִיה?!

וְרַבֵּי יוֹהֲנָן אָמַר:

דְּבַר תּוֹרָה: אֶחָד שׁוּגָג וְאֶחָד מִזִּיד - פְּטוּר.

מֵאִי טַעְמָא?

הַיִּזְק שְׂאֵינוּ נִכְר, לֹא שְׁמִיָּה הַיִּזְק,

וּמָה טַעַם אָמַרו: "בְּמִזִּיד - חַיִּיב"?

שְׁלֹא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוֹלֵךְ וּמְטָמֵא טְהוֹרָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, וְאוֹמַר: "פְּטוּר אָנִי".

תַּנּוּ:

"הַכֹּהֲנִים שֶׁפָּגְלוּ בַּמִּקְדָּשׁ,

מִזִּידִים - חַיִּיבִין" (גיטין נד:),

וְתַנִּי עֲלֵה: "מִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם".

וְאִי אָמַרְתָּ: "הַיִּזְק שְׂאֵינוּ נִכְר שְׁמִיָּה הַיִּזְק", הַאִי שׁוּגָגִין פְּטוּרִין מִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם מִיבְּעֵי לִיה!

הָכִי נָמִי קָאָמַר,

"מִזִּידִין - חַיִּיבִין",

הֵא שׁוּגָגִין - פְּטוּרִין, מִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם.

מִתִּיב רַבִּי אֶלְעָזָר:

"הָעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּמֵי חֲטָאת, וּבַפֶּרֶת חֲטָאת - פְּטוּר מִדֵּינֵי אָדָם וְחַיִּיב בְּדֵינֵי שְׁמַיִם".

וְאִי אָמַרְתָּ: הַיִּזְק שְׂאֵינוּ נִכְר שְׁמִיָּה הַיִּזְק - בְּדֵינֵי אָדָם נָמִי לְחַיִּיב!

הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ:

"פְּרָה" - שֶׁהַכֹּהֲנִים לְרִבְקָה עַל מְנַת שְׁתֵּינֵק וְתַדוּשׁ,

"מֵי חֲטָאת" - שֶׁשָּׁקַל בָּהֶן מִשְׁקָלוֹת.

וְהָאָמַר רַבָּא:

מִי חֲטָאת אֲשֶׁשָּׁקַל בָּהֶן מִשְׁקָלוֹת - כְּשֶׁרָה! נגב,

לֹא קָשִׁיא:

הֵא - בְּגוּפָן,

הֵא - בְּכַנְגָדוֹ.

"בְּגוּפָן"? מַעֲשֶׂה קָא עֲבִיד בְּהוּ,

וְאִי הַיִּזְק שְׂאֵינוּ נִכְר שְׁמִיָּה הַיִּזְק - בְּדֵינֵי אָדָם נָמִי לְחַיִּיב!

אֶלָּא,

אִידִי וְאִידִי בְּכַנְגָדוֹ,

וְלֹא קָשִׁיא:

הֵא - דְּאַסַּח דְּעֵתִיָּה.

הֵא - דְּלֹא אַסַּח דְּעֵתִיָּה.

מתיב רב פפא:

"גזל: מטבע ונפסל,

תרומה ונטמאת,

חמץ ועבר עליו הפסח,

אומר לו: "הרי שלך לפניך" (בבא קמא צו:).

ואי אמרת: "היזק שאינו ניכר - שמיה היזק" - האי גזלן הוא, ממונא מעליא בעי שלומי!
תויבתא!

לימא פתנאי:

"המטמא, והמדמע, והמנסח,

אחד שוגג ואחד מזיד - חייב,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשוגג - פטור,

במזיד - חייב".

מאי לאו בהא קמיפלגי:

דמר סבר: היזק שאינו ניכר - שמיה היזק,

ומר סבר: לא שמיה היזק!

אמר רב נחמן בר יצחק:

דכולי עלמא: היזק שאינו ניכר - לא שמיה היזק,

והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי,

דמר סבר: קנסו שוגג אטו מזיד,

ומר סבר: לא קנסו שוגג אטו מזיד.

ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר,

ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה.

דתניא:

"המבשל בשבת,

בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשוגג - יאכל למוצאי שבת,

במזיד - לא יאכל עולמית.

רבי יוחנן הסנדלר אומר:

בשוגג - יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו,

במזיד - לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים".

קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר,

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה!

"דרבי מאיר אדרבי מאיר" -

לא קשיא:

כי קניס - בדרבנן,

בדאורייתא - לא קניס.

והא מנסך דאורייתא הוא, וקא קניס!

משום חומרא דעבודה זרה קנס ליה.

"דרבי יהודה אדרבי יהודה" -

לא קשיא:

כי לא קניס - בדרבנן,
בדאורייתא - קניס.

וקא מנסד דאורייתא, ולא קניס!

משום חומרא דעבודה זרה מיבדל בדילי מיניה.

ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר בדאורייתא.
דיתניא:

"הנוטע בשבת:

בשוגג - יקניס,

במזיד - יעקר.

ובשביעית:

בין בשוגג בין במזיד - יעקר,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשביעית:

בשוגג - יקניס,

במזיד - יעקר,

ובשבת, בין בשוגג בין במזיד - יעקר!"

ולטעמיה, תקשה לך היא גופה,
מכדי הא דאורייתא וקא דאורייתא, מאי שנא שבת ומאי שנא שביעית?

אלא, התם כדקתני טעמא:

"אמר רבי מאיר:

מפני מה אני אומר: בשבת בשוגג - יקניס, במזיד - יעקר,

ובשביעית, בין בשוגג בין במזיד - יעקר?

נדא, מפני שישך אל מונין לשביעית ואין מונין לשבתות.

דבר אחר:

נחשדו ישראל על השביעית,

ולא נחשדו על השבתות."

מאי "דבר אחר"?

הכי קאמר:

וכי תימא: שבת נמי זימנין דמיקלע יום שלשים בשבת,

דאי נטע ההוא יומא הוא דסלקא ליה שתא,

ואי לא - לא סלקא ליה שתא.

תא שמע: "דבר אחר: נחשדו ישראל על השביעית, ולא נחשדו על השבתות."

דרבי יהודה, אדרבי יהודה -

לא קשיא:

באתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית.

דההוא דאמר ליה לחבירו: דייר בר דיירתא!

אמר ליה: אנא לא אכלי פירי דשביעית כוותך.

תא שמע:

"אבל תרומה טמאה - משלם חולין טהורין.

שילם חולין טמאים, מהו?

אמר סומכוס משום רבי מאיר:

בשוגג - תשלומיו תשלומין,

במזיד - אין תשלומיו תשלומין.

וחכמים אומרים:

אחד זה ואחד זה - תשלומיו תשלומין,

וְחֹזֵר וּמְשַׁלֵּם חוֹלִין טְהוֹרִים".

וְהוֹיֵן בָּהּ:

בְּמִזֵּד אִמְאֵי "אֵין תְּשְׁלוּמֵי תְּשְׁלוּמֵין"?

תְּבֵא עָלָיו בְּרָכָה, דְּאֶכֶּיל מִיְּמֵהּ מִיְּדֵי דְלָא חֲזִי לֵיהּ בְּיָמֵי טוּמְאַתּוֹ,
וְקָא מְשַׁלֵּם לֵיהּ מִיְּדֵי דְחֲזִי לֵיהּ בְּיָמֵי טוּמְאַתּוֹ!

וְאָמַר רַבָּא, וְאָמַרְי לֵהּ כְּדֵי:

חֲסוּנֵי מַחֲסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי:

"אֲבַל תְּרוּמָה טְמֵאָה - מְשַׁלֵּם כָּל דְּהוּ,

אֲכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה - מְשַׁלֵּם חוֹלִין טְהוֹרִים.

שְׁיִלֵם חוֹלִין טְמֵאִין, מַהוּ?

סוּמְכּוּס אֹמַר מְשׁוּם רַבִּי מְאִיר:

בְּשׁוּגָג - תְּשְׁלוּמֵי תְּשְׁלוּמֵין,

בְּמִזֵּד - אֵין תְּשְׁלוּמֵי תְּשְׁלוּמֵין.

וְחֲכָמִים אֹמְרִים:

אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - תְּשְׁלוּמֵי תְּשְׁלוּמֵין,

וְחֹזֵר וּמְשַׁלֵּם חוֹלִין טְהוֹרִין".

וְאָמַר רַב אֶהָא בְּרִיָּה דְרַב אִיקָא:

הֲכָא - קְנָסוּ שׁוּגָג אֲטוּ מִזֵּד אִיפָא בִּינִיָּהוּ,

דְּרַבִּי מְאִיר סָבַר: לֹא קְנָסוּ שׁוּגָג אֲטוּ מִזֵּד,

וְחֲכָמִים אֹמְרִים: קְנָסוּ!

²⁵ אָמַר לָךְ רַבִּי מְאִיר: הֲכִי הִשְׁתָּא!?

הֲתָם גְּבֵרָא לְשְׁלוּמֵי קָא מִיפְּוִין, אֲנִן נִיקוּם וְלִיקְנָסִיָּה!?

תָּא שְׁמַע:

"דָּם שְׁנַטְמָא וְזָרְקוּ, בְּשׁוּגָג - הוֹרְצָה, בְּמִזֵּד - לֹא הוֹרְצָה!"

אָמַר לָךְ רַבִּי מְאִיר: הֲכִי הִשְׁתָּא!?

הֲתָם גְּבֵרָא לְכַפּוּרֵי קָא מִכְּוִין, אֲנִן נִיקוּם וְנִקְנָסִיָּה!?

תָּא שְׁמַע:

"הִמְעֵשֶׂר בְּשַׁבָּת:

בְּשׁוּגָג - יֹאכֵל,

בְּמִזֵּד - לֹא יֹאכֵל" (תְּרוּמוֹת ב, ג).

הֲכִי הִשְׁתָּא!?

הֲתָם גְּבֵרָא לְתַקּוּנֵי קָא מִיפְּוִין, אֲנִן לִיקוּם וְלִיקְנָסִיָּה!?

תָּא שְׁמַע:

"הִמְטַבֵּיל בָּלִים בְּשַׁבָּת:

בְּשׁוּגָג - יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוֹ,

בְּמִזֵּד - לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוֹ" (תְּרוּמוֹת ב, ג).

הֲכִי הִשְׁתָּא!?

הֲתָם גְּבֵרָא לְטְהוּרֵי מְאֵנִי קָא מִיפְּוִין, אֲנִן לִיקוּם וְלִיקְנָסִיָּה!?

וְרַמִּי דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה:

בְּדַרְבְּנֵי,

דִּתְנִיא:

"נִפְלוּ, נִתְפָּצְעוּ - אֶחָד שׁוּגָג וְאֶחָד מִזֵּד לֹא יַעֲלוּ,

דְּבַרֵי רַבִּי מְאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִים:

בְּשׁוּגָג - יַעֲלוּ,

בְּמִזֵּד - לֹא יַעֲלוּ".

נד, ב

וְהָאֵתָא דְמִדְאוּרֵייתָא חַד בְּתַרֵי בְטַל,
וְרַבְנָן הוּא דְגִזּוּר, וְקָא קְנִיס רַבִּי יְהוּדָה!

הֵתָם הֵינּוּ טַעֲמָא דְרַבִּי יְהוּדָה,
מִשּׁוּם דְאֵתֵי לְאִיעְרוּמֵי.

וְרַמִּי דְרַבִּי יוֹסִי אֲדַרְבֵי יוֹסִי.

דִּתְנִן:

"נְטִיעָה שָׁל עֵרְלָה וְשָׁל בְּלַאי הַכֶּרֶם שְׁנַתְעָרְבוּ בְּנִטְיַעוֹת אַחֲרוֹת,

הָרִי זֶה לֹא יִלְקֹט,

וְאִם לִיקֹט - יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמֵאֲתֵימִם, וּבְלִבְדֵּי שְׁלֹא יִתְבַּיֵּן לִלְקֹט.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

אִף הַמִּתְבַּיֵּן לִלְקֹט - יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמֵאֲתֵימִם" (ע"ל א, 10)!

הָא אֲתַמַּר עֲלָה:

אָמַר רַבִּי:

חֲזָקָה אֵין אָדָם אוֹסֵר אֶת פְּרָמוֹ בְּנִטְיַעָה אַחַת.

וְכֵן כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

חֲזָקָה אֵין אָדָם אוֹסֵר אֶת פְּרָמוֹ בְּנִטְיַעָה אַחַת.

15. נד, ב - נה, א

משנה

הכהנים שפגלו במקדש:
מזידין - חייבין.

גמרא

תנו רבנן:

"היה עושה עמו, בטהרות, ואמר לו: טהרות שעשיתי עמך נטמאו.
היה עושה עמו, בזבחים, ואמר לו: זבחים שעשיתי עמך נתפגלו -
נאמן.

אבל אמר לו: טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו,
זבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו -
אינו נאמן."

מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא?

אמר אביי:

כל שבדדו - נאמן.

רבא אמר:

כגון דאשפחיה ולא אמר ליה ולא מידי, ולבתר הכי אשפחיה ואמר ליה.

ההוא דאמר ליה לחבריה: "טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו",
אתא לקמיה דרבי אחי, אמר ליה: שורת הדין - אינו נאמן.

אמר לפניו רבי אסי:

רבי, אתה אומר כן,

הכי אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי:

מה אעשה שהתורה האמינתו!

היכן האמינתו?

אמר רבי יצחק בר ביסנא:

כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח,

דכי אמר פגול - מהימן.

ומנא ידעינן?

והקתיב: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד"²⁶ (ויקרא טז, יז).

אלא לאו משום דמהימן.

ודלמא דשמעניה דפגיל!

אי לאו דמהימן, אף על גב דשמעניה נמי לא מהימן, דדלמא לבתר הכי קאמר.

ודלמא דחויניה בפישפש!

קשיא!

²⁶ וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר במקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעדו ביתו ובעדו כל קהל ישראל

ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי,
אמר ליה: ספר תורה שכתבתי לפלוני, אזכרות שלו לא כתבתים לשמן.
אמר ליה: ספר תורה ביד מי?
אמר ליה: ביד לוקח.
אמר ליה: נאמן אתה להפסיד שכרך,
ואי אתה נאמן להפסיד ספר תורה.

אמר ליה רבי ירמיה:
נהי דהפסיד שכר אזכרות, שכר של ספר תורה פוליה מי הפסיד?

אמר ליה:
אין, שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום.

וליעבר עליהו קולמוס וליקדשיה!
כמאן?

נימא דלא כרבי יהודה.

דתנן²⁷:

"הרי שהיה צריך לכתוב את השם, ונתכוון לכתוב "יהודה", וטעה ולא הסיל בו דלת,
מעביר עליו קולמוס ומקדשו,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

אין השם מן המובחר!"

אפילו תימא: רבי יהודה,
עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בחדא אזכרה, אבל דכולי ספר תורה - לא.
משום דמיהזי כמנומר.

ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו,
אמר ליה: ספר תורה שכתבתי לפלוני, גוילין שלו לא עיבדתים לשמן,
אמר ליה: ספר תורה ביד מי?
אמר ליה: ביד לוקח.
אמר לו: מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך, אתה נאמן להפסיד ספר תורה.

נה, א ומאי שנא מדרבי אמי?

התם איכא למימר טעי בדרבי ירמיה,
הכא כיון דקא מפסיד פוליה אנגריה ואתא ואמר, אימור קושטא קאמר.

²⁷ מסורת הש"ס גורס דתניא, כי אין משנה כזאת

16. נה, א

משנה

העיד רבי יוחנן בן גודגדא:

על החרשות שהשיאה אביה - שהיא יוצאה בגט.

ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן - שאוכלת בתרומה,

ואם מתה - בעלה יורשה.

ועל המריש הגזול שבנאו בבירה, שיטול את דמיו, מפני תקנת השבים.

ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים - שהיא מכפרת, מפני תיקון המזבח.

גמרא

אמר רבא:

מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא:

אמר לעדים: "ראו גט זה שאני נותן לה",

וחזר ואמר לה: "כנסי שטר חוב זה" - הרי זו מגורשת.

מי לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה,

הכי נמי, לא בעינן דעתה.

פשיטא!

מהו דתימא: כיון דאמר: "כנסי שטר חוב זה" בטולי בטליה,

קא משמע לן.

אם איתא דבטליה, לעדים הוה אמר להו,

והאי דקאמר הכי, משום כיוסופא.

17. נה, א

"ועל קטנה בת ישראל [שנשאת לכהן - שאוכלת בתרומה]".

ואילו חרשת - לא אכלה.

מאי טעמא?

גזירה שפמא יאכיל חרש בחרשת.

וליכול! קטן אוכל נבלות הוא!

גזירה שפמא יאכיל חרש בפיקחת.

ולאכול בתרומה דרבגן!

גזירה שפמא אתי לאכול בתרומה דאורייתא.

18. נה, א

"על המריש הגזול שבנאו [בבירה, שיטול את דמיו, מפני תקנת השבים]".

תגו רפגו:

"גזל מריש ובנאו בבירה,

בית שמאי אומרים:

מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו.

ובית הלל אומרים:

אין לו אלא דמי מריש בלבד,

משום תקנת השבין".

19. נה, א-ב

"על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים - שהיא מכפרת, מפני תיקון המזבח".

אמר עולא:

דבר תורה: בין נודעה ובין לא נודעה - אינה מכפרת.

מאי טעמא?

יאווש כדי - לא קני.

ומה טעם אמרו: "לא נודעה מכפרת"?

שלא יהו כהנים עצבין.

אמר ליה רבנן לעולא:

והאנן: "מפני תיקון המזבח" תנו!

אמר להם: פיון דכהנים עצבין, נמצא מזבח בטל. זהו

ורב יהודה אמר:

דבר תורה: בין נודעה בין לא נודעה - מכפרת.

מאי טעמא?

יאווש כדי - קני.

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת? נה, ב

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות.

בשלמא לעולא היינו דקתני: "חטאת".

אלא לרב יהודה מאי איריא "חטאת" אפילו עולה נמי!

לא מיבעיא קאמר,

לא מיבעיא עולה דכליל היא,

אלא אפילו חטאת נמי, דחלב ודם הוא דסליק לגבי מזבח ואיך כהנים אכלי ליה,

אפילו הכי גזור,

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות.

תנו:

"על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח".

בשלמא לעולא - ניקחא,

אלא לרב יהודה, איפכא מיבעי ליה!

הכי נמי קאמר:

לא נודעה - מכפרת,

נודעה - אינה מכפרת מפני תיקון המזבח.

מתיב רבא:

גב והקדיש ואחר כך טבח ומכר - משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ותני עלה:

"בחוק, בי האי גוונא - ענוש ברת",

ואי אמרת: "יאווש כדי - לא קני" - פרת מאי עבידתיה!

אמר רב שיזבי:

פרת - מדבריהם.

אחיכו עליה, "כרת מדבריהם" - מי איכא!?

אמר להו רבא:

גברא רבה אמר מילתא, לא תחוכו עליה!
כרת שעל ידי דבריהן באתה לו, אוקמוה רבנן ברשותיה כי היכי דליחייב עליה.

אמר רבא:

הא וודאי קא מיבעיא לי:
כי אוקמוה רבנן ברשותיה,
משעת גניבה או משעת הקדישה?

למאי נפקא מינה?

לגיוותיה וולדותיה.

מאי?

הדר אמר רבא:

מסתברא משעת הקדישה.
שלא יהא חוטא נשפר.

20. נה, ב

משנה

לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה.
מהרוגי המלחמה ואילו יש בה סיקריקון.
ביצד?

לקח מסיקריקון, וחסר ולקח מבעל הבית - מקחו בטל.
מבעל הבית וחסר ולקח מסיקריקון - מקחו קיים.

לקח מן האיש וחסר ולקח מן האשה - מקחו בטל.
מן האשה וחסר ולקח מן האיש - מקחו קיים.

זו משנה ראשונה.

בית דין של אחריהם אמרו:

הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע.
אימתי?

בזמן שאין בידו ליקח,

אבל יש בידו ליקח - הו קודמין לכל אדם.

רבי הושיב בית דין ונמנו:

שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש - כל הקודם ליקח זכה,
אבל נותן לבעלים רביע.

גמרא

השתא בהרוגי המלחמה "לא היה בה סיקריקון",
"מהרוגי מלחמה ואילו, יש בה סיקריקון"!

אמר רב יהודה:

לא דנו בה דין סיקריקון קאמר.

דאמר רבי אסי:

שלש גזירות גזרו.

גזרתא קמייטא: כל דלא קטיל - ליקטלוהו.

מציעתא: כל דקטיל ליתיה ארבע זוזי.

בתרייתא: כל דקטיל - ליקטלוהו.

הלך קמייטא ומציעתא, פיון דקטילי אגב אוניסיה גמר ומקני.

בתרייתא, אמרי: האידינא לישקול, למחר תבענא ליה בדינא.

21. נה, ב - נז, א

אמר רבי יוחנן:

מאי דכתיב: "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה" (משלי כח יד)?

אקמצא ובר קמצא - חרוב ירושלים,
אתרנגולא ותרנגולתא - חרוב טור מלכא.
אשקא דריספק - חרוב ביתר.

"אקמצא ובר קמצא - חרוב ירושלים".

דהווא גברא דרחמיה - קמצא,

ובצל דכביה - בר קמצא.

עבד סעודתא, אמר ליה לשמעיה: זיל אייתי לי קמצא.

אזל אייתי ליה בר קמצא.

אתא אשכחיה דהוה יתיב.

אמר ליה: מקדי ההוא גברא בעל דבבא דהווא גברא הוא - מאי בעית הכא? קום פוק!

אמר ליה: הואיל ואתאי, שבקו ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא.

אמר ליה: לא.

אמר ליה: יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך.

אמר ליה: לא.

אמר ליה: יהיבנא לך דמי כולא סעודתיך.

אמר ליה: לא.

נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה.

אמר: הואיל והוה יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמע מינה: קא ניחא להו.

איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא.

אזל, אמר ליה לקיסר: מרדו בך יהודאי!

אמר ליה: מי יימר?

אמר ליה: שדר להו קורבנא, חזית אי מקרבין ליה.

אזל שדר בידיה עגלא תלתא. בהדי דקאתי שדא ביה מומא בגיב שפתים, ואמרי לה בדוקין שבועין,

דוכתא דלדידן הוה מומא, ולדידהו לאו מומא הוא.

סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות.

אמר להו רבי זכריה בן אבקולס: יאמרו: בעלי מומין קריבין לגבי מזבח!

סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא.

אמר להו רבי זכריה: יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג!

אמר רבי יוחנן:

עווותנתו של רבי זכריה בן אבקולס, החריבה את ביתנו, ושרפה את היכלנו, והגליטנו מארצנו.

שדר עלויהו גירון קיסר.

כי קאתי, שדא גירא למזרח נפל בירושלים, למערב אתא נפל בירושלים,

לארבע רוחות השמים - אתא נפל בירושלים.

אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוקיך.

אמר ליה: "ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישדאל" (יחזקאל כה, יד).

אמר: קודשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה, ובעי לכפורי ידיה בהווא גברא.

ערק ואזל ואיגיר,

ונפק מיניה רבי מאיר.

שדריה עלויהו אספסינוס קיסר.

אתא, צר עלה תלת שני.

הוה בה, הנהו תלתא עתירי: נקדימון בן גוריון, וכן פלגא שבוע, וכן ציצית הכסת.

"נקדימון בן גוריון" - שנקדה לו חמה בעבורו.

"בן פלגא שבוע" - שפל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב, יוצא כשהוא שבע.

"בן ציצית הכסת" - שהיתה ציצתו נגרת על גבי כסתות.

איפא דאמרי:

שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי,

חד אמר להו: אנא זיינא להו בחיטי ושערי,

וחד אמר להו: ברחמרא ובדמלחא ומשחא,

וחד אמר להו: בדציבי.

ושבחו רבנו לדציבי.

דרב חסדא פל אקלידי הוה מסר לשמיעיה, בר מדציבי.

דאמרו: אכלבא דחיטי בעי שיתין אכלבי דציבי.

הוה להו למיזן עשרים וחד שתא

הוה בהו הנהו בריוני,

אמרו להו רבנו: ניפוק ונעביד שלמא בהדיהו.

לא שבקינהו.

אמרו להו: ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו,

אמרו להו רבנו: לא מסתייעא מילתא.

קמו קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי, והוה כפנא.

מרתא בת ביתוס עתירתא דירושלים הויא.

שדרתה לשלוחה ואמרה ליה: זיל אייתי לי סמידא.

אדאזל איזבן

אתא אמר לה: סמידא ליפא, חוורתא איפא,

אמרה ליה: זיל אייתי לי.

אדאזל איזבן

אתא ואמר לה: חוורתא ליפא, גושקרא איפא.

אמרה ליה: זיל אייתי לי.

אדאזל איזבן.

אתא ואמר לה: גושקרא ליפא, קימחא דשערי איפא.

אמרה ליה: זיל אייתי לי

אדאזל איזבן.

הוה שליפא מסאנא, אמרה: איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל,

אייתיב לה פרתא בכרעא.

קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי: "הרפה בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה"²⁸ (דברים כח, נו).

איפא דאמרי:

גרוגרות דרבי צדוק אכלה, ואיתניסא ומתה.

דדבי צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרב ירושלים,

כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי.

וכי הוה בריא, מיייתי ליה גרוגרות, מייזן מיייהו ושדי להו.

כי הוה קאי נוחא נפשה, אפיקתא לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא, אמרה: האי למאי מיבעי לי!

והיינו דכתיב: "כספם בחוצות ישליכו"²⁹ (יחזקאל ז, ט).

אבא סקרא ריש בריוני דירושלים, בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה,

שלח ליה: תא בצנינעא לגבאי.

אתא.

אמר ליה: עד אימת עבדיתו הכי, וקטליתו ליה לעלמא בכפנא?

אמר ליה: מאי איעביד, דאי אמינא להו מידי קטלו לי!

אמר ליה: חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוי הצלה פורתא.

אמר ליה: נקוט נפשך בקצירי,

וליתי פולי עלמא ולישילו בך,

²⁸ הרפה בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרוך

²⁹ כספם בחוצות ישליכו... לא יוכל להצילם ביום עברת ה', נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו

ואייתי מידי סריא ואגני גבה, ולימרו דנח נפשך, וליעילו בך תלמידה, ולא ליעול בך איניש אחרינא דלא לרגשן בך דקליל את, דאינהו ידעי דחייא קליל ממיטא.

עביד הכי, ונכנס בו רבי אליעזר מצד אחד, ורבי יהושע מצד אחר, כי מטו לפיתחא בעו למדקריה. אמר להו: יאמרו: רבן דקרו?!

בעו למדחפיה. אמר להו: יאמרו: רבן דחפו?!

פתחו ליה בבא, נפק.

כי מטא להתם, אמר: "שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא!" אמר ליה: מיחייבת תרי קטלא,

חדא - דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא!

ותו - אי מלכא אנא, עד האידינא אמאי לא אתית לגבאי?

אמר ליה: דקאמרתי: "לאו מלכא אנא" -

איברא מלכא את, דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בך, דכתיב: "והלבנון באדיר יפול" (ישעיה י, לד), ואין "אדיר" - אלא מלך,

דכתיב: "והיה אדירו מפנו" ³⁰ (ירמיה ל, כא).

ואין "לבנון" אלא בית המקדש,

שנאמר: "ההר הטוב הזה והלבנון" (דברים ג, כה).

ודקאמרתי: "אי מלכא אנא, אמאי לא קאתית לגבאי?"

עד האידינא בריוני דאית בן לא שבקינן.

אמר ליה: אילו חבית של דבש ודרקון ברוך עליה,

לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון?!

אישתיק.

קרי עליה רב יוסף, ואיתימא רבי עקיבא: "משיב חכמים אחור ודעתם יסבל" (ישעיה מד, כה),

איבעי ליה למימר ליה: שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה, וחביתא שבקינן לה.

אדהכי, אתי פריסתקא עליה מרומי, אמר ליה: קום, דמית ליה קיסר,

ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא.

הנה סיים חד מסאני, בעא למסיימא לאחרינא לא עייל. בעא למשלפא לאידך - לא נפק.

אמר: מאי האי?

אמר ליה: לא תצטער, שמועה טובה אתיא לך, דכתיב: "שמועה טובה תדשן עצם" (משלי טו, ל).

אלא מאי תקנתיה?

ליתי איניש דלא מיתבא דעתה מיניה ולחליף קמיה,

דכתיב: "ורוח נכאה תיבש גרם" (משלי יז, כב).

עבד הכי, עייל.

אמר ליה: ומאחר דחכמתו כולי האי, עד האידינא אמאי לא אתיתו לגבאי?

אמר ליה: ולא אמרי לך?

אמר ליה: אנא נמי אמרי.

אמר ליה: מיזל אזילנא, ואיניש אחרינא משדרנא,

אלא בעי מינאי מידי דאתן לך.

אמר ליה: תן לי יבנה וחכמיה, ושושילתא דרבן גמליאל, ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק.

קרי עליה רב יוסף, ואיתימא רבי עקיבא: "משיב חכמים אחור ודעתם יסבל" (ישעיה מד, כה),

איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא.

והוא?

סבר, דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי.

אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא?

יומא קמא אשקויה מיא דפארי, למחר מיא דסיפוקא, למחר מיא דקימחא, עד דרווח מיעיה פורתא פורתא.

³⁰ והיה אדירו מפנו ומושלו מקרבו יצא

אזל, שדריה לטיטוס.

"ואמר אי אלהינו צור חסין בו" (דברים לב, לו) - זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה. מה עשה?

תפיש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים, והציע ספר תורה, ועבר עליה עבירה, ונטל סייף וגידר את הפרוכת, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא, כסבור הרג את עצמו, שנאמר: **"שאגו צרריך בקרב מועדיך שמו אותם אתות"** (תהלים עד, ד).

אבא חנן אומר:

"מי כמוך חסין זה" (תהלים פט, ט),

מי כמוך חסין וקשה, שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק.

דבי רבי ישמעאל תנא:

"מי כמוכה באלם ה'" (שמות טו, יא) - מי כמוכה באלמים."

מה עשה?

נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני, והביא כל פלים שבמקדש והניחו בהן, והושיבו בספינה לילה להשתבח בעירו, שנאמר: **"ובכן ראיתי דשעים קברים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר פן עשו"** (קהלת ח, ט), אל תיקרי "קבורים" אלא "קבוצים", אל תיקרי "וישתכחו" אלא "וישתכחו".

איכא דאמרי:

קבורים ממש, דאפילו מי לי דמטמרן איגלייא להון.

עמד עליו נחשול שבים לטובעו, אמר: כמדומה אני שאלהיהם של אלו, אין גבורתו אלא במים, בא פרעה טבעו במים, בא סיסרא טבעו במים, אף הוא עומד עלי לטובעני במים. אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה! יצתה בת קול ואמרה לו: רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע, בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה, אמאי קרי "בריה קלה"? דמעלנא אית לה, ומפקנא לית לה. עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה. עלה ליבשה, בא יתוש ונכנס בחוטמו, ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא, שמע קל ארזפתא, אישתיק, אמר: איכא תקנתא. כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה, לגוי יהיב ליה ארבע זוזי, לישראל אמר ליה: מיסתיד דקא חזית בסנאך. עד תלתין יומין עבד הכי, מכאן ואילך כיון דדש, דש.

תנא:

"אמר רבי פנחס בן ערובא:

אני הייתי בין גדולי רומי,

ובשמת פצעו את מוחו, ומצאו בו בצפור דרור משקל שני סלעים."

במתניתא תנא:

"בגודל בן שנה, משקל שני ליטריו."

אמר אביי:

נקטינן דפיו של נחוששת וצפורניו של ברזל.
 כי הוה קא מיית, אמר להו: ליקליהו להווא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי,
 דלא לשפחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא.

אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה,
 בעי לאיגורי,

אזל אסקיה לטיטוס בנגידא,

אמר ליה: מאן חשיב בהווא עלמא?

אמר ליה: ישראל.

מהו לאידבוקי בהו?

אמר ליה: מיליהו נפישין, ולא מצית לקימניהו,

זיל איגרי בהו בהווא עלמא והוית רישא,

דכתוב: "הו צדיה לראש" (איכה א, ה),

כל המיצר לישראל נעשה ראש.

אמר ליה: דיניה דהווא גברא במאי?

אמר ליה: ^ במאי דפסיק אנפשיה,

כל יומא מכנשי ליה לקיטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרו אשב ימי.

אזל אסקיה לבלעם בנגידא,

אמר ליה: מאן חשיב בהווא עלמא?

אמר ליה: ישראל.

מהו לאידבוקי בהו?

אמר ליה: "לא תדרש שלומם וטובתם כל הימים" (כעין דברים כג, ז).

אמר ליה: דיניה דהווא גברא במאי?

אמר ליה: בשכבת זרע רותחת.

אזל אסקיה בנגידא לישו הנוצרי,

אמר ליה: מאן חשיב בהווא עלמא?

אמר ליה: ישראל.

מהו לאידבוקי בהו?

אמר ליה: טובתם דרוש, רעתם לא תדרוש, כל הנוגע בהן פאילו נוגע בבבת עינו.

אמר ליה: דיניה דהווא גברא במאי?

אמר ליה: בצואה רותחת.

דאמר מר: כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת.

תא חזי: מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם.

תניא:

"אמר רבי אלעזר:

בא וראה כמה גדולה נחה של בושא,

שהרי סיע הקדוש ברוך הוא את בר קמצא, והחריב את ביתו, ושרף את היכלו".

22. נז, א

"אתרנגולא ואתרנגולתא חריב טור מלכא".

דהו נהיגי כי הווי מפקי חתנא וכלתא,
מפקי קמיהו תרנגולא ותרנגולתא,
קלומר: פרו ורבו פתרנגולים.
יזמא חד הנה קא חליף גונדא דרומאי,
שקלינהו מינייהו, נפלו עליהו מחונהו,
אתו אמרו ליה לקיסר: מרדו בך יהודאי!
אתא עליהו.

הנה בהו ההוא בר דרומא,
דהוה קפיץ מילא וקטיל בהו,
שקליה קיסר לתאגיה ואותביה אארעא.
אמר: ריבוינהו דעלמא כוליה, אי ניחא לך, לא תמסריה לההוא גברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא!
אכשליה פומיה לבר דרומא, ואמר: "הלא אתה אלהים ונחשתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו" (תהלים ס, יב).

דוד נמי אמר הכי!

דוד אתמוהי קא מתמה.

על לבית הכפסא, אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה - ונח נפשיה.
אמר: הואיל ואיתרחיש לי ניסא, הא זימנא אישבקינהו.
שבקינהו ואזל.
אינדקור ואכלו ושתו, ואדליקו שרגי, עד דאיתחזי בליונא דגושפנקא ברחוק מילא.
אמר: מיחדא קא חדו בי יהודאי!
הדר אתא עליהו.

אמר רב אסי:
תלת מאה אלפי שליפי סיפא עיילו לטור מלכא,
וקטלו בה תלתא יומי ותלתא לילוותא,
ובהך גיסא הלולי וחנוגי,
ולא הווי ידעי הני בהני.

"בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב" (איכה ב, ב).

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:
אלו ששים רבוא עירות שהיו לו לינאי המלך בהר המלך.
דאמר רב יהודה אמר רב אסי:
ששים רבוא עירות היו לו לינאי המלך בהר המלך,
וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים, חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים.
אלו הן: כפר ביש, כפר שיחליים, כפר דכריא.
"כפר ביש" - דלא יהבי ביתא לאושפיזא.
"כפר שיחליים" - שהיתה פרנסתו מן שחליים.
"כפר דכריא" - אמר רבי יוחנן: שהיו נשותיהן יולדות זכרים תחלה, ויולדות נקבה באחרונה ופוסקות.

אמר עולא:

לדידי חזי לי ההוא אתרא,
ואפילו שיתני ריבנותא קני לא מחזיק!

אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא:
שקורי משקריתו!

אמר ליה: "ארץ צבי" (ירמיה ג, יט) כתיב בה,
מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שישבין עליה רווחא,
ובזמן שאין יושבין עליה גמרא.

23. נז, א

רב מניימי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי,
אמר: אי איכא דשמייע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים, לימא.
פתח חד מיניהו ואמר:
מעשה בארום וארוסתו שנשבו לבין הגוים, השיאום זה לזה,
אמרה לו: "בבקשה ממך, אל תגע בי, שאין לי כתובה ממך", ולא נגע בה עד יום מותו.
וכשמת, אמרה להן: סיפדו לזה, שפטפט ביצרו יותר מיוסף,
דאילו ביוסף לא הוה אלא חדא שענתא, והאי כל יומא ויומא.
ואילו יוסף לאו בחדא מטה, והאי בחדא מטה.
ואילו יוסף לאו אשתו, והאי אשתו.

פתח אידה ואמר:

מעשה ועמדו ארבעים מודיות בדינר, נחסר השער מודיא אחת,
ובדקו, ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים, והביאום לבית דין וסקלום,
וחזר השער למקומו.

פתח אידה ואמר:

מעשה באדם אחד שנתן עינו באשתו לגרשה, והיתה כתובתה מרובה. מה עשה?
הלך וזימן את שושבינו והאכילן והשקן, שיפרן והשכיבו על מיטה אחת, והביא לזבן ביצה והטיל ביניהן,
והעמיד להן עדים, וכא לבית דין.
היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובכא בן בוטא שמו, אמר להן, כך מקובלני משמאי הזקן:
לזבן ביצה סולד מן האור, ושכבת זרע דוחה מן האור, בדקו ומצאו כדבריו,
והביאוהו לבית דין והלקוהו והגבוהו כתובתה ממנו.

אמר ליה אביי לרב יוסף:

ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש?

אמר ליה:

משום דלא איאבול על ירושלים,

דכתיב: "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה" (ישעיה סו, י).

24. נז, א

"אשקא דריספק חריב ביתר".

דהו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא - שתלי ארזא, ינוקתא - שתלי תורניתא.
 וכי הוה מינסבי קייצי להו ועבדו גננא.
 יומא חד הוה קא חלפא ברתיה דקיסר, אתבר שקא דריספק, קצו ארזא ועיילו לה,
 אתו נפול עליהו מחונהו.
 אתו אמרו ליה לקיסר: מרדו בה יהודאי!
 אתא עליהו.
 "גדע בחרי אף כל קרן ישדאל" (איכה ב, ג).

אמר רבי יירא אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:
 אלו שמונים אלף קרני מלחמה,
 שנכנסו לכהן ביתר בשעה שלכדהו, והרגו בה אנשים ונשים וטף, עד שהלה דמן ונפל לים הגדול.
 שמא תאמר קרובה היתה? רחוקה היתה מיל.

תניא:

"רבי אליעזר הגדול אומר:
 שני נחלים יש בבקעת ידים,
 אחד מושף אילן, ואחד מושף אילן,
 ושיערו חכמים: שני חלקים מים ואחד דם".

במתניתא תנא:

"שבע שנים בצרו גוים את פרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל".

25. נז, ב

נז, ב

אמר רבי חייא בר אבין אמר דבי יהושע בן קרחה:

סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים:

בבקעה זו הרג נבוזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא,

ובירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת,

עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכריה,

לקיים מה שנאמר: "ודמים בדמים נגעו" (הושע ד, ב).

אשפחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק,

אמר: מאי האי?

אמרו ליה: דם זבחים דאשתפוד.

אייתי דמי ולא אידמו.

אמר להו: אי אמריתו לי מוטב, ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרק דפרזלי.

אמרי ליה: מאי נימא לה? נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמאי, קמינן עילויה וקטלינן ליה,

והא כמה שגין דלא קא ניח דמיה.

אמר להו: אנא מפייסנא ליה.

אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה - ולא נח.

בחורים ובתולות קטל עילויה - ולא נח.

אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה - ולא נח.

אמר ליה: זכריה, זכריה, טובים שבהן איבדתים, ניחא לה דאבדינהו לכולהו?

כך אמר ליה הכי - נח.

בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה,

אמר: ומה אם על נפש אחת, כה, ההוא גברא דקטל כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה!

ערק אזל שדר שטר פרטתא בביתיה ואגיר.

תנא:

"נעמן - גר תושב היה,

נבוזראדן - גר צדק היה.

מבני בניו של המן - למדו תורה בבני ברק.

מבני בניו של סיסרא - למדו תינוקות בירושלים.

מבני בניו של סנחריב - למדו תורה ברבים".

מאן אינון?

שמעיה ואבטליון.

היינו דכתיב: "נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הפסות"³¹ (יחזקאל כד, ח).³¹ להעלות חמה לנקום נקם נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הפסות

26. נז, ב

"הקל קול יעקב והידיים ידי עשו" (בראשית כז, כב),
"הקל" - זה אדר"ינינוס קיסר, שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא,
 כפלים כיוצאי מצרים.
"קול יעקב" - זה אספסינוס קיסר, שהרג בכרד ביתר ארבע מאות רבוא,
 ואמר לה: ארבעת אלפים רבוא.
"והידיים ידי עשו" - זו מלכות הרשעה, שהחריבה את בתינו, ושרפה את היכלנו, והגליתנו מארצנו.
 דבר אחר:
"הקל קול יעקב" - אין לה תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב.
"והידיים ידי עשו" - אין לה מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו.
 והיינו דאמר רבי אלעזר:
"בשוט לשון תחבא" (איוב ה, כא) - בחיחורי לשון תחבא.

27. נז, ב

אמר רב יהודה אמר רב:
מאי דכתיב: "על נהרות בכל שם ישבנו גם כמינו בזכרנו את ציון" (תהלים קלז, א)?
מלמד, שהראהו הקדוש ברוך הוא לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני.
חורבן בית ראשון שנאמר: "על נהרות בכל שם ישבנו גם כמינו".
בית שני דכתיב: "זכר ה' לבני אדם את יום ירושלים האמרים ערו עד היסוד בה" (תהלים קלז, ו).

אמר רב יהודה אמר שמואל,
ואיתימא רבי אמי
ואמרי לה, במתניתא תנא:
מעשה בארבע מאות ילדים שנשבו לקלון, והרגישו בעצמן למה הן מתבקשים,
אם אנו טובעין ביים - אנו באין לחיי העולם הבא?
"אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצלות ים" (תהלים סח, כג),
"מבשן אשיב" - מבין שיני אריה,
"אשיב ממצלות ים" - אלו שטובעין ביים.
ביון ששמעו ילדות כה, קפצו כולן ונפלו לתוך הים.
נשאו ילדים קל וחומר בעצמן ואמרו: מה הללו שדרבן לכה - כה,
אנו שאין דרבנו לכה - על אחת כמה וכמה!
אף הם קפצו לתוך הים.
ועליהם הכתוב אומר: "מי עליה הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה" (תהלים מד, כג).

ורב יהודה אמר:
זו אשה ושבעה בניה.
אתיהו קמא לקמיה דקיסר,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "אנמי ה' אלהיך" (שמות כ, ב).
אפקוהו וקטלוהו.
ואתיהו לאידך לקמיה דקיסר,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (שמות כ, ג).
אפקוהו וקטלוהו.
אתיהו לאידך,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "זבח לאלהים יחרם" (שמות כב, יט).
אפקוהו וקטלוהו.
אתיהו לאידך,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "לא תשתחוה לאל אחר" (שמות לד, יד).
אפקוהו וקטלוהו.
אתיהו לאידך,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" (דברים ו, ד).
אפקוהו וקטלוהו.
אתיהו לאידך,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "ויודעת היום והשבת אל לבבך:
כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (שמות ד, ט).
אפקוהו וקטלוהו.
אתיהו לאידך,
אמרו ליה: פלח לעבודה זרה!
אמר להו: פתוב בתורה: "את ה' האמרת ... וה' האמירך היום" (שמות כו, יז-יח),
כבר נשבענו להקדוש ברוך הוא שאין אנו מעבירין אותו באל אחר,
ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת.

אמר ליה קיסר: אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה,
 כי היכי דלימרו: קביל עליה הרמנא דמלכא,
 אמר ליה: חבל עלך קיסר, חבל עלך קיסר,
 על כבוד עצמך כה, על כבוד הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה!
 אפקוהו למיקטליה,

אמרה להו אימיה: יהבוהו גיהלי ואינשקיה פורתא.
 אמרה לו: בני, לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מופת אחד ואני עקדתי שבועה מזבחות!
 אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה.

צתה בת קול ואמרה: "אם הבנים שמחה" (תהלים קיג, ט).

[**"כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו פצאן טבחה"** (תהלים מד, כג)].

רבי יהושע בן לוי אמר:
 זו מילה שניתנה בשמיני.

רבי שמעון בן לקיש אמר:
 אלו תלמידי חכמים שמראין הלכות שחיטה בעצמן.
 דאמר רבא: כל מילי ליחזי איניש בנפשיה, בר משחיטה ודבר אחר.

רב נחמן בר יצחק אמר:
 אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה.

כדרבי שמעון בן לקיש,
 דאמר רבי שמעון בן לקיש:
 אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם,
 שנאמר: "זאת התורה אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד).

28. נז, ב - נח, א

אָמַר רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
נח, א אַרְבָּעִים סָאָה ^קְצוּצֵי תַפְּלִין נִמְצְאוּ בְּרֵאשֵׁי הַרוּגֵי בֵּיתֵר.

רַבִּי יְנָאי בְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אָמַר:
שְׁלֹשׁ קוֹפּוֹת שֶׁל אַרְבָּעִים אַרְבָּעִים סָאָה.

בְּמַתְּנֵיתָא תָּנָא:
"אַרְבָּעִים קוֹפּוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ סָאִין".

וְלֹא פְּלִיגִי:
הָא - דְּרִישָׁא,
הָא - דְּדַרְעָא.

אָמַר רַבִּי אֲסִי:
אַרְבָּעָה קַבִּין מוֹחַ נִמְצְאוּ עַל אֶבֶן אַחַת.

עוֹלָא אָמַר:
תִּשְׁעַת קַבִּין.

אָמַר רַב כְּהֵנָא, וְאִיתִּימָא שִׁילָא בַר מְרִי:
מַאי קְרָאָה?

"בַּת בְּבַל הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרֶי שִׁישְׁלָם לָהּ ... אֲשֶׁרֶי שִׁיאָחוּ וְנִפְּץ אֶת עַלְלִיקָה אֶל הַסְּלַע"³² (תהלים קלז, ח-ט).

³² בַּת בְּבַל הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרֶי שִׁישְׁלָם לָהּ אֶת גְּמוּלָהּ שֶׁגִּמְלוּתָהּ לָנוּ אֲשֶׁרֶי שִׁיאָחוּ וְנִפְּץ אֶת עַלְלִיקָה אֶל הַסְּלַע

29. נח, א

"בני ציון היקרים המסלאים בפז" (איכה ד, ב), מאי "מסלאים בפז"?
 אילימא דהוה מחפי בפזא -
 והאמרי דבי רבי שילא:
 תרתי מתקלי איסתירי פיזא נחות בעלמא,
 חדא ברומי,
 וחדא בכולי עלמא!

אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין.

מעיקרא חשיבי דרומאי הוו נקטי בליונא דגושפנקא ומשמשוי ערסייהו,
 מכאן ואילך, מייתו בני ישראל ואסרי בכרעי דפורייהו ומשמשוי.
 אמר ליה חד לחבריה: הא, היכא כתיבא?
 אמר ליה: "גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת" (דברים כח, סא).
 אמר: כמה מרחיקנא מדוכתא פלן?
 אמר ליה: אינגד פוסתא ופלגא.
 אמר ליה: אי מטאי לגביה לא איצטריכי לך.

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבן שמעון בן גמליאל:
 מאי דכתיב: "עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי" (איכה ג, נא)?

ארבע מאות בתי כנסיות היו בכרך ביתר,
 ובכל אחת ואחת היו בה ארבע מאות מלמדי תינוקות,
 וכל אחד ואחד היו לפניו ארבע מאות תינוקות של בית רבן,
 וכשעה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותן בחוטריהן,
 וכשגבר אויב ולכדום, כרכום בספריהם והציתום באש.

תנו רבנן:

"מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לברך גדול שבדומי,
 אמרו לו: תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עיניו וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים.
 הלך ועמד על פתח בית האסורים,
 אמר: "מי נתן למשסה יעקב וישדאל לבוזזים" (ישעיה מב, כד)?
 ענה אותו תינוק ואמר:

"הלא ה' זו הטאנו לו ולא אבו בדרךיו הלוך ולא שמעו בתורתו" (ישעיה מב, כד).

אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל.
 העבודה! שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו.
 אמרו: לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה,
 ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל".

ומנו?

רבי ישמעאל בן אלישע.

אמר רב יהודה אמר רב:
 מעשה בבנו ובבתו של רבי ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים.

לימים נדווגו שניהם במקום אחד,
 זה אומר: יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם,
 וזה אומר: יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה,
 אמרו: בוא ונשיאם זה לזה, ונחלק בןולדות.
 זה ישב בקרו וזית זה, וזו ישבה בקרו וזית זה,
 זה אומר: אני כהן בן כהנים גדולים, אשא שפחה?
 וזאת אומרת: אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד?

ובכו כל הלילה.

כיון שעלה עמוד השחר, הכירו זה את זה, ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן.
 ועליהן קונן ירמיה: "על אלה אני בוכיה עיני ירדה מימם" (איכה א, טו).

אמר ריש לקיש:
 מעשה באשה אחת וצפנת בת פניאל שמה.
 "צפנת" - שהכל צופין ביניה,
 "בת פניאל" - בתו של פהן גדול ששימש לפני ולפנים,
 שנתעלל בה שבאי כל הלילה.
 למחר הלבישה שבעה חלוקים והוציאה למוכרה.
 בא אדם אחד שהיה מכווער ביותר, אמר לו: הראני את יופיה,
 אמר לו: ריקא! אם אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו.
 אמר לו: אף על פי כן.
 הפשיטה ששתי חלוקים, ושביעי קרעתה ונתפלשה באפר,
 אמרה לפניו: רבנו של עולם, אם עלינו לא חסות, על קדושת שמך הגבור למה לא תחוס?
 ועליה קונן ירמיה: **"בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יהיד**
עשי לה מספד תמרורים כי פתאם יבא השודד עלינו" (ירמיה ו, כו),
 "עליך" לא נאמר אלא - "עלינו",
 כביכול, עלי, ועליך בא שודד.

אמר רב יהודה אמר רב:
 מאי דכתיב: **"ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו"** (מיכה ב, ב) ?
 מעשה באדם אחד שנתן עינו באשת רבו, ושוליא דנגרי הוה.
 פעם אחת הוצרך ללות, אמר לו: שגר אשתך אצלי ואלונה, שיגר אשתו אצלו, שהה עמה שלשה ימים.
 קדם ובא אצלו, אמר לו: אשתי ששיגרתהי לה היכן היא?
 אמר לו: אני פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך.
 אמר לו: מה אעשה?
 אמר לו: אם אתה שומע לעצתי גרשה.
 אמר לו: כתובתה מרובה.
 אמר לו: אני אלונד ותן לה כתובתה.
 עמד זה ונגרשה.
 הלך הוא ונשאה.
 כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו,
 אמר לו: בא ועשה עמי בחובך.
 והיו הם, יושבים ואוכלים ושותין, והוא היה עומד ומשקה עליהן,
 והיו דמעות נושרות מעיניו ונפלות בכוסיהן,
 ועל אותה שעה נתחתם גזר דין.
 ואמרי לה: על שתי פתילות בנר אחד.

30. נח, א-ב

"לקח מן הסיקריקון [וחזר ולקח מבעל הבית - מקחו בטל.
מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון - מקחו קיים]."

אמר רב:

לא שנו אלא:

דאמר לו: "לך חזק וקני",
אכל בשטר - קנה.

ושמואל אמר:

אף בשטר נמי - לא קנה,
עד שכתוב לו אחריות.

תנא כותיה דשמואל:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

לקח מן האשה, וחזר ולקח מן האיש - מקחו קיים.
מן האיש, וחזר ולקח מן האשה - מקחו בטל,
עד שתכתוב לו אחריות."

נח, ב

נימא מיהוי תיובתא דרב!

אמר לך רב:

מאי "אחריות" נמי? שטר.

31. נח, ב

תנו רבנן:

"לקח מן הסיקריקון,

ואכלה שלש שנים בפני בעלים, וחזר ומכרה לאחר - אין לבעלים על לוקח שני כלום".

היכי דמי?"

אי דקא טעין ואמר: "מינד זבנה" - אפילו ראשון נמי!

אי דלא קא טעין ואמר: "מינד זבנה" - אפילו שני נמי לא!

אמר רב ששת:

לעולם דלא קא טעין ליה,

וקגון זה טוענין לירוש, וטוענין ללוקח.

ואידך, אי טעין - אין,

ואי לא טעין - לא.

32. נח, ב

תנו רבנן:

"הבא מחמת חוב, ומחמת אנפרות - אין בו משום סיקריקון,
ואנפרות עצמה - צריכה שתשהה שנים עשר חדש".

והאמרת: "אין בה משום סיקריקון!"

הכי קאמר: סיקריקון עצמה צריכה שתשהה שנים עשר חדש.

אמר רב יוסף:

נקטינן: אין אנפרות בבבל.

והא קחזינן דאיכא!

אלא אימא: אין דין אנפרות בבבל.

מאי טעמא?

פינן דאיכא בי דנואר, ולא אזיל קביל, אימא אחולי אחיל.

גידל בר רעילאי קביל ארעא בטסקא מבני באגא.

אקדים ויהיב זוזי דתלת שנין.

לסוף אתא מרוותא קמאי, אמרו ליה: שתא קמיינתא דיהבת - אכלת.

השתא אנו יהבינן אנו אכלינן.

אתו לקמיה דרב פפא,

סבר למיכתב ליה טירפא אבני באגא.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא:

אם נו, עשית סיקריקון!

אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

הניח מעותיו על קרן הצבי.

33. נח, ב - נט, א

"זו משנה ראשונה.

בית דין של אחריהו, אמרו: הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע."

אמר רב:

רביע בקרקע, או רביע במעות.

ושמואל אמר:

רביע בקרקע שהו שלישי במעות.

במאי קמפלגי?

מר סבר: נכי רביע זבין,

ומר סבר: נכי חומשא זבין.

מיתיבי:

"זו משנה ראשונה.

בית דין של אחריהו אמרו: הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע,

ויד בעלים על העליונה,

רצו בקרקע - נוטליו,

רצו במעות - נוטליו.

אימתי?

בזמן שאין בידו ליקח,

אבל יש בידו ליקח - הו קודמין לכל אדם.

רבי הושיב בית דין ונמנו, שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש - כל הקודם ליקח זכה,

אבל נותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות!"

אמר רב אשי:

כי תגיא ההיא - לאחר שבאו מעות לידו.

אמר רב:

אנא הואי במנינא דבי רבי,

ומנינא דידי כנו ברשא.

נט, א

והאנן תנן

"דיני ממונות והטהרות והטומאות - מתחילין מן הגדול,

ודיני נפשות - מתחילין מן הצד" (סנהדרין ב)!

אמר רבה בריה דרבא, ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולס:

שאני מנינא דבי רבי,

דכולהו מניניהו מן הצד הו מתחילין.

34. נט, א

אמר רבה רבה בריה דרבא, ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולס:
מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

ולא? הא הנה יהושע!

הנה אלעזר.

הא הנה אלעזר!

הנה פנחס.

והא הנה פנחס!

הו זקנים.

הא הנה שאול!

הנה שמואל.

והא נח נפשיה!

כולהו שני קאמרינן.

והא הנה דוד!

הנה עירא האיירי.

והא נח נפשיה!

כולהו שני בעינן.

הא הנה שלמה!

הנה שמעי בן גרא.

והא קטליה!

כולהו שני קאמרינן.

הא הנה חזקיה!

הנה שקבנא.

הא איקטיל!

כולהו שני קאמרינן.

והא הנה עזרא! ומשיבים:

הנה נחמיה בן חכליה.

35. נט, א

אמר רב אחא בר רבא:
אף אני אומר: מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

ולא? והא הנה הוּנא בר נתן!

שאני, דמיכף הנה פניף ליה לרב אשי.

36. נט, א

משנה

חרש - רומז, ונרמז.

ובן בתירא אומר:

קופץ, ונקפץ - במטלטליו.

הפעוּטוֹת - מקחן מקוח, וממכרן ממכר במטלטליו.

גמרא

אמר רב נחמן:

מחלוקת במטלטליו,

אבל בגיטין - דברי הכל ברמיזה.

פשיטא! "במטלטליו" תנו!

מהו דתימא: 'אף במטלטליו',

קא משמע לן.

איכא דאמרי:

אמר רב נחמן:

במחלוקת במטלטליו כד מחלוקת בגיטין.

והאנו "במטלטליו" תנו!

אימא: אף במטלטליו.

37. נט, א

"הפעוטות מקהון מקהון וממכרן ממכרן במטלטלין".

ועד כמה?

מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה: כבר שית, כבר שב.

רב כהנא אמר:
כבר שב, כבר תמני.

במתניתא תנא:
"כבר תשע, כבר עשר".

ולא פליגי,
כל חד וחד לפי חורפיה.

וטעמא מאי?

אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן:
משום כדי חייו.

"ויאמר לאשר על המלתחה הוצא לבוש לכל עובדי הבעל" (מלכים ב' י, כב),

מאי "מלתחה"?

אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן:
דבר הנמלל ונמתח.
כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
שיגר לו בוניים בן נוניים מתנה לרבי: סיבני וחומס סלסלה ומלמלא,
סיבני וחומס פאמגוזא ופלגיה דאמגוזא.
סלסלה ומלמלא כפיסתקא ופלגי דפיסתקא.

מאי מלמלא?

דבר הנמלל ונמתח.

וטענתו עד כמה?

אמר רבי יונה אמר רבי זירא:
עד שתות.

38. נט, א

[הפעות מקומו וממקומו ממנו במשולשית]

בני אביי:
מתנתו, מאי?

רב ימר אמר:
אין מתנתו מתנה.

מר בר רב אשי אמר:
מתנתו מתנה.

אפקיה ושרתה לקמיה דרב מרדכי.
אמר להו: זילו אמרו לבר מר: לאו הכי הוה עובדא!
כי הוה קאי מר חד פרעיה אארעא וחד פרעיה אדרגא,
ואמרנא ליה: מתנתו מאי?
ואמר לו: מתנתו מתנה, אחת מתנת שכיב מרע,
ואחת מתנת בריא,
אחת מתנה מרובה
ואחת מתנה מועטת.

39. נט, א-ב

מִשְׁנָה

אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום:
בהן קורא ראשון, ואחריו לוי, ואחריו ישראל, מפני דרכי שלום.
מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום.

נט, ב

בוד שהוא קרוב לאמה, מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום.
מצודות חיה ועופות ודגים, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום.
רבי יוסי אומר:
גזל גמור.
מציאת חרש שוטף וקטן, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום.
רבי יוסי אומר:
גזל גמור.
עני המנקה בראש הזית, מה שתחתיו גזל, מפני דרכי שלום.
רבי יוסי אומר:
גזל גמור.
אין ממחין ביד עניי גוים, בלקט שכחה ופאה, מפני דרכי שלום.

גְּמָרָא

מנא הני מילי?

אמר רב מתנה:

דאמר קרא: "ויכתב משה את התורה הזאת ויהתנה אל הכהנים בני לוי"³³ (דברים לא, ט).
אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי וינהו?
אלא, פהו פרישא והדר לוי.

רבי יצחק נפחא אמר:

מהקא: "ונגשו הכהנים בני לוי"³⁴ (דברים כא, ה),
אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי וינהו?
אלא, פהו פרישא והדר לוי.

רב אשי אמר:

מהקא: "בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים" (דברי הימים א כג, ג).

רבי חייא בר אבא אמר מהקא:

"וקדשתו"³⁵ (ויקרא כא, ח) - לכל דבר שבקדושה.

תנא דבי רבי ישמעאל:

"וקדשתו" - לכל דבר שבקדושה,
לפתוח ראשון,
ולברך ראשון,
ולישול מנה יפה ראשון."

³³ ויכתב משה את התורה הזאת ויהתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל

³⁴ ונגשו הכהנים בני לוי מי בם בחר ה' אליהם לשירתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע

³⁵ וקדשתו מי את לחם אליהו הוא מקריב קדש יהיה לה מי קדוש אני ה' מקדשכם

40. נט, ב

אמר ליה אביי לרב יוסף:
 "מפני דרבי שלום"!
 דאורייתא היא!

אמר ליה:
 דאורייתא, ומפני דרבי שלום.

כל התורה פולה נמי מפני דרבי שלום היא,
 דכתיב: "דרביה דרבי נעם וכל נתיבתיה שלום" (משלי ג, יז)!

אלא אמר אביי:
 לכדמר.

דתניא:
 "שנים - ממתינין זה לזה בקערה.
 שלשה - אין ממתינין.
 הבוצע הוא פושט ידו תחלה,
 ואם בא לחלוק בבוד לרבו או למי שגדול ממנו - הרשות בידו".

ואמר מר עקיבה:
 לא שנו אלא בסעודה,
 אבל בבית הכנסת לא,
 דאתו לאינצויי.

אמר רב מתנה:
 הא דאמרת "בבית הכנסת לא",
 לא אמרן אלא: בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים,
 אבל בשני ובחמישי - לא.

איני?!
 והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ויום טוב!

שאני רב הונא, דאפילו רבי אמי ורבי אסי, כהני חשיבי דארץ ישראל מיכף הוו כייפי ליה.

41. נט, ב - ס, א

אמר אביי:
נקטינן: אין שם פהו - נתפרדה חבילה.

ואמר אביי:
נקטינן: אין שם לוי קורא פהו.

איני?! והאמר רבי יוחנן:
פהו אחר פהו - לא יקרא, משום פגמו של ראשון.
לוי אחר לוי - לא יקרא, משום פגם שניהם!

כי קאמרינן: באותו פהו.

מאי שנא לוי אחר לוי דאיכא לפגם שניהם דאמרי: חד מינייהו לאו לוי הוא?
פהו אחר פהו נמי אמרי: חד מינייהו לאו פהו הוא!

קגון דמוחזק לן באבה דהאי שני דכהן הוא.

הכא נמי, דמוחזק לן באבה דהאי שני דלוי הוא!

אלא, אמרי: ממזרת או נתינה נסיב ופסליה לזרעיה?
הכא נמי אמרי: גרושה או חלוצה נסיב, ואחליה לזרעיה!

סוף סוף לוי מי קא הני?!

ולמאן?
אי לישבין - הא קא חזו ליה!
אלא ליצאין.

שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבון:
אחריהו, מי קוראין?
לא הוה בידיה.

ס, א

אתא ושייליה לרבי יצחק נפחא,
אמר ליה: אחריהו קוראין תלמידי חכמים הממונין פרנסים על הצבור,
ואחריהו תלמידי חכמים הראויין למנותם פרנסים על הצבור,
ואחריהו בני תלמידי חכמים שאבותיהו ממונים פרנסים על הצבור,
ואחריהו ראשי כנסיות וכל אדם.

42. ט, א

שְׁלַחוּ לִיָּה בְּנֵי גְלִיל לְרַבֵּי חֶלְבוֹ:
מַהוּ לְקָרוֹת בְּחוּמָּשִׁים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּצִיבּוֹר?

לֹא הָיָה בִּידֵיהֶם.

אֲתָא וְשִׁילִיָּה רַבִּי יִצְחָק נִפְתָּא, לֹא הָיָה בִּידֵיהֶם.
אֲתָא שְׂאִיל בֵּי מַדְרָשָׁא, וּפְלִשְׁטוּתָא מֵהָא דְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן:
סֵפֶר תּוֹרָה שְׁחָסַר יְרִיעָה אַחַת אֵין קוֹרִין בּוֹ.

וְלֹא הִיא,

הֵתָם מַחְסַר בְּמִילְתֵיהֶם,
הֵכָא לֹא מַחְסַר בְּמִילְתֵיהֶם.

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְאָמְרֵי תְרַוּיָהוּ:
אֵין קוֹרְאִין בְּחוּמָּשִׁין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַצְּבוּר.

43. ט, א

רבה ורב יוסף דאמרי תרין ייהו:
 האי ספר אפטרותא אסור למקרי ביה בשבת.
 מאי טעמא?
 לא ניתו ליכתב.

מר בר רב אשי אמר:
 לטלטולי נמי אסור.
 מאי טעמא?
 דהא לא חזי למיקרי ביה.

ולא היא,
 שרי לטלטולי,
 ושרי למיקרי ביה!
 דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש מעיני בספרא דאגדתא בשבתא,
 והא לא ניתו ליכתב.
 אלא פיון דלא אפשר, "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קיט, קכו),
 הכא נמי, פיון דלא אפשר, "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

44. ט, א

בְּעָא מִינָה אַבֵּי מַרְבָּה:
מַהוּ לְכַתּוּב מְגִילָה לְתִינוּק לְהַתְלַמֵּד בָּהּ?

תִּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר: "תּוֹרָה מְגִילָה מְגִילָה נִתְּנָה".
תִּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר: "תּוֹרָה חֲתוּמָה נִתְּנָה".

"תִּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר: "תּוֹרָה מְגִילָה מְגִילָה נִתְּנָה" -
כִּינּוּ דְּמְגִילָה מְגִילָה נִתְּנָה - כּוֹתְבִין,
אוּ דִּילְמָא:
כִּינּוּ דְּאִידְבַק אִידְבַק.

"תִּיבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר: "תּוֹרָה חֲתוּמָה נִתְּנָה".
כִּינּוּ דְּחֲתוּמָה נִתְּנָה - אֵין כּוֹתְבִין,
אוּ דִּילְמָא:
כִּינּוּ דְּלֹא אֶפְשָׁר - כְּתִיבֵנוּ?

אָמַר לֵיהּ:
אֵין כּוֹתְבִין.

וּמַה טַעַם?

לְפִי שְׂאִין כּוֹתְבִין.

אִיתִיבֵיהּ:
"אִף הִיא עֲשֵׂתָה טְבֻלָּא שֶׁל זָהָב שֶׁפָּרֶשֶׁת סוּטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ" (יזמא לז.).!

אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן לֶקְיִישׁ מִשּׁוּם **רַבִּי יֵנְאִי**:
בְּאֶלְיָה בֵּי"ת.

אִיתִיבֵיהּ:
"כְּשֶׁהוּא כּוֹתֵב רוּזָה וְכוֹתֵב מַה שֶׁכְּתוּב בְּטְבֻלָּא!"

אִימָא: "כְּמַה שֶׁכְּתוּב בְּטְבֻלָּא".

אִיתִיבֵיהּ:
"כְּשֶׁהוּא כּוֹתֵב, רוּזָה בְּטְבֻלָּא וְכוֹתֵב מַה שֶׁכְּתוּב בְּטְבֻלָּא.
מַה הוּא כְּתוּב בְּטְבֻלָּא? "אִם שָׁכַב... אִם לֹא שָׁכַב"³⁶ (במדבר ה, יט-כ)!

הֲכֹא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ:
בְּסִירוּגִין.

כְּתָנְאִי:
"אֵין כּוֹתְבִין מְגִילָה לְתִינוּק לְהַתְלַמֵּד בָּהּ,
וְאִם דְּעָתוֹ לְהַשְׁלִים - מוֹתָר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר:
בְּבִרְאשִׁית עַד דּוֹר הַמְּבוּל.
כְּתוּרַת כְּהֵנִים: עַד "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי" (ויקרא ט, א)."

³⁶ שי והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישה הנקי ממי המזררים האלה. כ ואת מי שטית תחת אישה וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישה

45. ס, א-ב

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאיה:
תורה מגילה מגילה ניתנה,
שנאמר: "אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי" (תהלים מ, ח).

רבי שמעון בן לקיש אומר:
תורה חתומה ניתנה,
שנאמר: "לקח את ספר התורה הזאת"³⁷ (דברים לא, כו).

ואיך נמי, הכתיב "לקח"!

ההוא לבתר דאידיבק.

ואיך נמי, הכתיב: "במגלת ספר כתוב עלי"!

ההוא דכל התורה כולה איקרי מגילה,
דכתיב: "ויאמר אלי מה אתה רואה? ואמר אני ראה מגלה עפה" (זכריה ה, ב).

אי נמי, לכך רבי לוי,

דאמר רבי לוי:

שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן.

אלו הן: פרשת כהנים (ויקרא כא, א),

ופרשת לויים (במדבר ח, ה-כו),

ופרשת טמאים (במדבר ט, ו-יג),

ופרשת שילוח טמאים (במדבר ה, א-ד),

ופרשת "אחרי מות" (ויקרא טז א-לד),

ופרשת שתויי יין (ויקרא י, ח-יא),

ופרשת גרות (במדבר ח, א-ד),

ופרשת פרה אדומה (במדבר יט).

ס, ב

³⁷ לקח את ספר התורה הזה ושמעתם אתו מצד ארון ברית יהוה אלהיכם והיה שם בק לעד

46. ס, ב

אמר רבי אלעזר:
תורה רוב בכתב ומיעוט על פה,
שנאמר: "אכתב לו רבי תורתו כמו זר נחשבו" (הושע ח, יב).

ורבי יוחנן אמר:
רוב על פה ומיעוט בכתב,
שנאמר: "כי על פי הדברים האלה"³⁸ (שמות לד, כז).

ואיך נמי, הכתיב "אכתב לו רבי תורתו"!

ההוא, אתמוהו קא מתמה: "אכתב לו רבי תורתו?! הלא כמו זר נחשבו"!

ואיך נמי, הכתיב: "כי על פי הדברים האלה"!

ההוא משום דתקיפי למיגמריהו.

דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש,
כתיב: "כתב לך את הדברים האלה" (שמות לד, כז),
וכתיב: "כי על פי הדברים האלה" (שמות לד, כז),
הא כיצד?
דברים שבכתב - אי אתה רשאי לאומרו על פה,
דברים שבעל פה - אי אתה רשאי לאומרו בכתב.

דבי רבי ישמעאל תנא:

"אלה" (שמות לד, כז) - "אלה" אתה כותב, ואי אתה כותב הלכות".

אמר רבי יוחנן:
לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה,
שנאמר: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל" (שמות לד, כז).

³⁸ ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל

47. ט, ב

"מַעֲרָבִין בְּבֵית יִשׁוּן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם."

מאי טעמא?

אילימא: משום כבוד - והא ההוא שיפורא, דהוה מעיקרא בי רב יהודה,

ולבסוף בי רבה,

ולבסוף בי רב יוסף,

ולבסוף בי אבוי,

ולבסוף בי רבא!

אלא משום חשדא.

48. ט, ב
 "בוד שהוא קרוב לאמה [מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום]."

איתמר:

בני נהרא:

רב אמר:

תתאי שתו מיא ברישא.

ושמואל אמר:

עילאי שתו מיא ברישא.

בדמיול - כולי עלמא לא פליגי.

כי פליגי - במיספר ואשקויי:

שמואל אמר: עילאי שתו מיא ברישא,

דאמרי: אגן מקרבין טפי.

ורב אמר: תתאי שתו מיא ברישא,

דאמרי: נהרא כפשטיה לזיל.

תנן:

"בוד הקרוב לאמה - מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום!"

תרגמה שמואל אליבא דרב:

באמה המתהלכת על פי בורו.

אי הכי, מאי למימרא?

מהו דתימא: מצי אמרי ליה: סכר מיספר, ואשקי בהינדזא,

קא משמע לן.

אמר רב הונא בר תחליפא:

השתא דלא איתמר הלכתא לא פמר ולא כמר, כל דאלים גבר.

רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי,

אמר ליה: לזתבן מר בעידנא!

אמר ליה: אית לי עידנא לדדי.

ולזתבן מר בליליא!

אמר ליה: אית לי מיא לאשקויי.

אמר ליה: אגא משקינא ליה למר מיא ביממא, ולזתבן מר בליליא.

אמר ליה: לחיי.

אזל לעילאי, אמר להו: תתאי שתו מיא ברישא,

אזל לתתאי, אמר להו: עילאי שתו מיא ברישא,

אדהכי סכר מיספר ואשקי.

כי אתא לקמיה דאביי, אמר ליה: פכי תרי עבדת לי?!

ולא טעמינהו אביי לפירי דההיא שתא.

הנהו בני בי חרמד דאזול פרו ברישא דשנוותא ואהדרתה ושדויה בשילהי נהרא.

אתו עילאי לקמיה דאביי, אמרו ליה: קא מתקיל לנהרין!

אמר להו: פרו בהדיהו טפי פורתא.

אמרו ליה: קא יבשי פירין.

אמר להו: זילו סליקו נפשויכו מהתם.

49. ט, ב - טא, א

"מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום.
רבי יוסי אומר:
 גזל גמור".

טא, א באזלי ואוהרי - ^פולי עלמא לא פליגי,
 פי פליגי - בלחי וקוקרי.

"מציאת חרש שוטה [וקטן, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום].
רבי יוסי אומר:
 גזל גמור".

אמר רב חסדא:
 "גזל גמור" מדבריהם.

למאי נפקא מינה?

להוציא.

"עני המנקה בראש הזית מה שתחתיו [שתחתיו גזל, מפני דרכי שלום].
רבי יוסי אומר:
 גזל גמור".

תנא:

"אם ליקט ונתן ביד - הרי זה גזל גמור".

רב כהנא הוה קאזיל להוציל,
 חזייה ליהוא גברא דהוה שדי אופיי וקא נתון תמר, אזל קא מנקיט ואכיל.
 אומר ליה: חזי מר דבידאי שדיתינהו.
 אומר ליה: מאתריה דרבי יאשיה אתה.
 קרי עליה: "וצדיק יסוד עולם"³⁹ (משלי י, כה).

"אין ממחין ביד עניי גוים בלקט בשכחה ובפאה, מפני דרכי שלום".

תנו רבנן:

"מפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל,
 ומבקרין חולי גוים עם חולי ישראל,
 וקוברין מתי גוים עם מתי ישראל - מפני דרכי שלום".

³⁹ בעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם

50. סא, א - סב, א

משנה

משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית: נפה,
 וכברה,
 וריחים,
 ותנור,

אבל לא תבור,
 ולא תטחון עמה.

אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ: נפה,
 וכברה,
 ובורת,
 וטוחנת,
 ומרקדת עמה,

אבל משתטיל את המים - לא תגע עמה,
 לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה.

וכולן,
 לא אמרו אלא מפני דרכי שלום.

ומחזיקין ידי גוים בשביעית,
 אבל לא ידי ישראל,
 ושואליו בשלומן - מפני דרכי שלום.

גמרא

מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא?

אמר אביי:
 רוב עמי הארץ מעשרין הן.

רבא אמר:
 הכא בעם הארץ דרבי מאיר,
 וטומאה וטהרה דרבנן.

דתנא:
 "איזהו עם הארץ?
 כל שאינו אוכל חוליו בטהרה,
 דברי רבי מאיר,
 וחכמים אומרים:
 כל שאינו מעשר פירותיו".

וקא מדקתני סיפא: "משתטיל את המים לא תגע עמה",
 מכלל, דרישא לאו בטומאה וטהרה עסקינן!

רישא וסיפא בטומאה וטהרה,
 ורישא בטומאת חולין,
 וסיפא בטומאת חלה.

וקמיהו:
 "טוחנין ומפקדין אצל אוכלי שביעית,
 אצל אוכלי פירותיהן בטומאה,
 אבל לא לאוכלי שביעית,
 ולא לאוכלי פירותיהן בטומאה!"

אמר אביי:

התם - בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה עסקינן, דהוה ליה טומאה דאורייתא.

אי הכי, "מפקידין"!?!

ורמינהו:

"מפקידין תרומה אצל ישראל עם הארץ,
ולא אצל כהן עם הארץ, מפני שלבו גם בה!"

אמר רבי אילעא:

הכא במאי עסקינן: בכלי חרש המוקף צמיד פתיל.

ולחוש שמא תסיטנו אשתו נדה!

אלא אמר רבי ירמיה:

לא קשיא:

כאן - בפירות שהוכשרו.

כאן - שלא הוכשרו.

ורמינהו:

"המוליך חטין לטוחן פותי או לטוחן עם הארץ הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית,
אבל לא לטומאה" (דמאי ג, ד)!

האי מאי רומיא!?

לאו אוקימנא בפירות שלא הוכשרו.

ודקארי לה מאי קארי לה?

משום דקא בעי למירמי אחריתי עלה.

"הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית" - ולחלופי - לא חיישינן.

ורמינהו:

"הנותן לחמותו, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה,
מפני שחשודה מחלפת המתקלקל" (דמאי ג, ו)!

התם כדקתני טעמא,

"אמר רבי יהודה:

רוצה היא בתקנת בתה, ובושה מחתנה".

ולעלמא לא חיישינן!?

והתנן:

"הנותן לפונדקית, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה,
מפני שמחלפת" (דמאי ג, ה)!

התם מוריא ואמרה: בר בי רב ליכול חמימא, ואנא איכול קרירא!?

ואפתי לעלמא לא חיישינן!?

והתניא:

"אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה,
אבל לא בזמן שהיא טהורה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון, מפני שחברתה^א נותנת לה ואוכלת".

סב, א

השתא מיגב גנבא, חלופי לא מוחלפא!?

אמר רב יוסף:

התם נמי מוריא ואמרה: תורא מדישיה קאכיל.

51. סב, א

"העיד רבי יוסי בן המשולם משום רבי יוחנן אחיו שאמר משום רבי אלעזר בן חסמא:
 אין עושין חלת עם הארץ בטהרה,
 אבל עושין עיסת חוליו בטהרה,
 ונוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא,
 וכשבא עם הארץ ליטול, נוטל את שתיהן ואינו חושש.
 ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה,
 אבל עושין זיתים חוליו בטהרה, ונוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר,
 וכשבא עם הארץ ליטול נוטל את שתיהן, ואינו חושש".

וטעמא מאי?

אמר רבי יוחנן:

משום כדי חייו דגבל,

ומשום כדי חייו דכבד.

וצריכא.

דאי אשמועינן גבל, משום דלא נפיש אגריה, אבל בדרך דנפיש אגריה אימא לא.
 ואי אשמועינן בדרך, משום דלא שכיח ליה, אבל גבל דשכיח ליה אימא לא,
 צריכא.

אמר מר:

"נוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא,
 וכשבא עם הארץ ליטול, נוטל את שתיהן ואינו חושש".

ולחוש דילמא נגע בה!

דאמרין ליה: חזי, אי נגעת בה - הדרא לטיבלא.

ולחוש דילמא לא איכפת ליה!

השתא לתקוני קא מיפיו,

מיקפת לא איכפת ליה!?

אמר מר:

"נוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר,
 וכשבא עם הארץ ליטול, נוטל את שתיהן ואינו חושש".

ולחוש דילמא נגע בה!

בשלמא התם אית ליה היפרא,

הכא מאי היפרא אית ליה?

דמנח ליה בכלי גללים, בכלי אבנים, בכלי אדמה.

אי הכי, מאי איפרא דחבר?

אפילו דעם הארץ נמי!

הכי נמי קאמר: בכלים של עם הארץ, הראויין להשתמש בהן חבר.

.52 סב, א

"מחזיקין ידי גוים בשביעית".

"מחזיקין"!?!

והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב:
אין עודרין עם הגוי בשביעית,
ואין כופלין "שלום" לגוי!

לא צריכא למימרא להו: "אחזוקו" בעלמא,
כי הא דרב יהודה אמר להו: "אחזוקו".
רב ששת אמר להו: "אשרתא".

"ואין כופלין "שלום" לגוי".

רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא.

רב פהנא אמר להו:
"שלמא למר".

"ושואלין בשלומן [- מפני דרכי שלום]".

השתא אחזוקי מחזקינו, שואלין בשלומן מיבעיא!?

אמר רב ייבא:
לא נצרכא אלא ליום חגם.

דתניא:

"לא יבנס אדם לביתו של גוי ביום חגו ויתן לו "שלום".
מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכבוד ראש".

רב הונא ורב חסדא הוו יתבי,
חליף ואזיל גניבא.

אמר ליה חד לחבריה: ניקום מקמיה, דבר אוריין הוא.
אמר לו: ומקמי פלגאה ניקום!?

אדהכי אתא איהו לגבייהו,
אמר להו: שלמא עליכו מלכי, שלמא עליכו מלכי!

אמר ליה: מנא לך דרבנן איקרו מלכים?
אמר להו: דכתיב: **"בי מלכים ומלכו"**⁴⁰ (משלי ח, טו).

אמר ליה: ומנא לך דכפלין "שלמא" למלכי?
אמר להו: דאמר רב יהודה אמר רב:

מנין שכופלין "שלום" למלך?
שנאמר: **"ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים"**⁴¹ (דברי הימים א יב, יט).

אמר ליה: ליטעום מר מידי.
אמר להו: הכי אמר רב יהודה אמר רב:

אסור לו לאדם שיטעום פלום עד שיתן מאכל לבהמתו,
שנאמר: **"ונתתי עשב בשדה לבהמתך"**⁴² (דברים יא, טו),
והדר: **"ואכלת ושבעת"** (דברים יא, טו).

הדרן עלך הניזקין

⁴⁰ בי מלכים ומלכו ורוזנים וחקקו צדק

⁴¹ ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים לך דויד ועמך בן ישי שלום שלום לך ושלום לעזרך מי עזרך אלהיה ונקבלם דויד ויתגם בראשי הגדוד

⁴² ונתתי עשב בשדה לבהמתך ואכלת ושבעת